І 894.643

35

НА ПАМЯТКУ СТОЛІТНИХ РОКОВИН

ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКО-РУСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ.

ПЕРШЕ ВИДАННЄ

ЕНЕЇДИ І. КОТЛЯРЕВСЬКОГО

ПЕРЕДРУКОВАНЕ В СТОЛІТНЮ РІЧНИЦЮ ЙОГО

КОШТОМ І ЗАХОДОМ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА.

У ЛЬВОВІ 1898.

З ДРУКАРНІ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА
під зарядом К. Беднарского.

КНИГАРНЯ Ставропигийского ИНСТИТУТА въ Львовѣ

НА ПАМЯТКУ СТОЛІТНИХ РОКОВИН

ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКО-РУСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ.

ПЕРШЕ ВИДАННЄ

ЕНЕЇДИ І. КОТЛЯРЕВСЬКОГО

ПЕРЕДРУКОВАНЕ В СТОЛІТНЮ РІЧНИЦЮ ЙОГО

КОШТОМ І ЗАХОДОМ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА.

У ЛЬВОВІ, 1898.

З ДРУКАРНІ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА
під зарядом К. Беднарского.

Biblioteka Narodowa
Warszawa
30001018175491

BIBLIOTEKA NARODOWA
BN
II 894.643

1977 K 308/35

Перші два видання Енеїди Котляревського, як він сам заявив в передмові до третього видання — 1809 р., вийшли „безъ вѣдома и согласія“ його, більш того — він заявив, що видавці мали рукопись „со многими ошибками и опущеніями“ від переписування, а окрім того ще самі видавці переробили в ній богато „и почти испорченную“ видали під його іменем. Дійсно, виданнє, зроблене самим Котляревським має чимало варіянтів, але деякі з них можуть бути тільки авторськими поправками свого власного тексту, і тільки студії над старшими рукописями зможуть докладно викрити, о скільки оправданий був закид Котляревського своїм видавцям. У всякім разї виданнє Енеїди 1798 р. назавсїди зістанеть ся дорогою памяткою нашої культурної історії, первенцем нової українсько-руської лїтератури, першою ластівкою нашого відродження.

Перше виданнє Енеїди, передруковане низше, вийшло в видї книжки в малу вісїмку (як то можна бачити з доданої фототипії окладинки), на сїрявім, досить лихім папері, і зложене було з чотирох частин: з трох пісень кожда має свою окладинку і паґінацию, по тім наступає „Собраніе малороссійскихъ словъ“, що має теж нову паґінацию і титулову картку, але сей титул уміщено на оборотній (паристій) сторонї спростования „погрѣшностей“, і вона почислена 2-ою стороною сього словарця. По титуловій картцї першої пісні наступає присьвята книжки „Любителямъ малороссійскаго слова“; се була присьвята, розуміеть ся, не автора, а видавця — у власнім виданню Котляревського її заступила иньша: „С. М. К...ю (Кочубею) усерднѣйше посвящаетъ Сочинитель“. Титулові картки перших двох пісень в паґінацию не вчислено, всього нумерованих сторін 32+38+72+24. Третя пісня має сіґнатуру: Часть III (на с. 1, 17, 33, 49, 65). Вірші друковано в оден стовпець, по дві десятивіршеві строфи на кождій сторонї, так що всї сторони передїлені по серединї зьвіздками, що віддїлюють сї строфи. Словарець друковано двома стовпцями і дрібнїйшим друком.

II

Се виданнє, як значить ся на окладинці, вийшло коштом Максима Парпури. Імя сього чоловіка треба конче помянути, говорячи про нашого первенця. Богатий конотопський „дворянин“ (з старого козачого роду), він служив у Петербурзі, мав не звичайну для тодішніх часів осьвіту, сам працював на літературнім полї — перекладами, і вславив ся як щедрий меценат — по тестаменту він жертвував близько 100.000 рублїв на українські школи й шпиталї. Очевидно, й виданнє Енеїди Котляревського було у нього актом меценатства, проявом безкористних симпатий до українського слова. Котляревський міг се зрозуміти инакше. В його власнім виданню Енеїди вставлена нова строфа згадує між пекольними грішниками „мацапуру“, котрого мучили за те, що „натуру мав винъ дуже бридку, крививъ душею для прибытку, чужее отдававъ въ печать, безъ сорома, безъ Бога бувши, и восьму заповѣдь забувши, чужимъ пустився промышлять“. Судячи по тому, що Котляревський в передмові згадує тільки сї два видання — 1798 і 1808 р., і то не ласкаво, трудно инакше розуміти сї вірші, як розуміють звичайно: як аллюзию до Парпури (мацапура). Але се тільки показувало-б, що Котляревський помилив ся що до мотивів, які кермували Парпурою. Хто зна, чи й сам Котляревський надумав би видати свою Енеїду, як би не видав її богатий меценат, і як би се виданнє не було приняте публикою „съ удовольствіемъ“. Парпура, правдоподібно, спорядив і словарець, доданий в кінцї Енеїди.

Друге виданнє було повторене з першого (тільки з поправленнєм „погрѣшностей) і вийшло 1808 р. в друкарнї Івана Глазунова в Петербурзї, правдоподібно — накладом сьогож книгаря, з означенням: Изданіе второе (ст. 148+26 малої вісїмки, перші дві картки ненумеровані). Се, правдоподібно, й привело Котляревського до гадки — видати своє власне виданнє, і воно вийшло на другий рік (1809), теж в Петербурзї, „въ медицинской типографіи“; на окладинці значило ся: „вновь исправленная и дополненная противу прежнихъ изданій“. Виданнє се далеко гарнїйше, елєґантське як на той час; титул — ґравірований; формат — трохи вузька вісїмка (13×22 ст.), по 25 віршів на сторону. Але друковано його, здаєть ся, з попереднього видання, а не з рукописи, судячи по тому, що тільки тим способом міг стати ся такий поділ строф як бачимо: злучено по дві строфи, роздїлені зьвіздками. Окрім трох пісень, друкованих в попереднїх виданнях, тут додано ще четверту. Кожда пісня і словарець мають осібну паґінацию (ст. 29+26+48+45+18+2 ненум.). В перед-

мові Котляревський заповідає пяту пісню, як що се виданнє „принесетъ удовольствіе читателямъ“, але пята і шеста пісні Енеїди вийшли аж по смерти його, в Харкові 1842 р. (ст. 38+42+75+71+77+90+32); се й було перше повне виданнє Енеїди.

Тепер про наш передрук. Відповідно desiderat'ам, поданим ще в II т. Записок, Наукове Товариство ім. Шевченка ухвалило 1896 р. видати наукове виданнє писань Котляревського, долучивши до нього буквальний передрук Енеїди з вид. 1798 р. Що у Львові сього видання не знайшло ся, Товариство поручило зробити копію з примірника Петербурської публичної бібліотеки; оден з професорів петербурського університету підняв ся перевести коректу з оригіналом, і того-ж 1896 р. передруковано виданнє 1798 р. Але коли порівняно сей передрук з оригіналом, що набула бібліотека Товариства в сім (1898) році, показало ся, що в передрук закрало ся чимало похибок і технічних недокладностей; передруковавши картки з важнійшими похибками і виправивши решту в кінці, Товариство випускає тепер сей передрук на ювилейне сьвято відродження українського письменства, як памятку його. Плян же критичного видання писань Котляревського воно відложило, довідавшись з часом, що на Україні приготовлюють ся анальоґічні видання.

М. Г.

ЕНЕИДА

на

МАЛОРОССІЙСКІЙ ЯЗЫКЪ

перелицїованная.

И. Котляревскимъ.

Часть I.

Съ дозволенія

Санктпетербургской Цензуры.

Иждивеніемъ М. Парлуры.

ВЪ САНКТПЕТЕРБУРГѢ,

1798 года.

ЕНЕИДА

НА

МАЛОРОССІЙСКІЙ ЯЗЫКЪ

перелицїованная

И. КОТЛЯРЕВСКИМЪ.

ЧАСТЬ I.

Съ дозволенія

Санктпетербургской Цензуры.

Иждивеніемъ М. Парпуры.

ВЪ САНКТПЕТЕРБУРГѢ,
1798 года.

ЛЮБИТЕЛЯМЪ

Малороссійскаго слова

Усерднѣйше посвящается.

ЕНЕИДА

на

Малороссійскій языкъ

перелиціованная.

1 Еней бувъ паробокъ моторный
И хлопець хоть куды козакъ,
На лихо здався винъ проворный,
Завзятѣйшій отъ всѣхъ бурлакъ;
Но Греки якъ спаливши Трою,
Зробили зъ неи скирту гною,
Винъ взявши торбу, тягу давъ;
Забравши де-якихъ Троянцивъ,
Осмаленыхъ, якъ гиря, ланцивъ,
Пятами зъ Трои накивавъ.
2 Винъ швидко поробивши човны,
На сине море поспускавъ,
Троянцивъ насадивши повны.
И куды очи почухравъ.
Но зла Юнона, суча дочка!
Розкудкудаткалась якъ квочка —
Енея не любила страхъ;
Давно уже вона хотѣла,
Іого щобъ душка полетѣла
У пекло, щобъ и духъ не пахъ.

* *
*

Еней болячка бувъ Юнонѣ,
Якъ жорна сердце ѣй давивъ;
Тугійшій бо бувъ отъ супонѣ,
Ни въ чимъ Юноны не просивъ;
А гирьшъ за те ѣй не злюбився,
Що, бачъ, у Трои народився,
И мамою Венерю звавъ;
И що іого покійный дядько
Парисъ, Пріямово дитятко,
Путывочку Венерѣ давъ.
Побачила Юнона зъ неба,
Що вже Еней на поромахъ;
А те шепнула сука Геба....
Юнону взявъ великій жахъ.
Кужилку кинула пидъ лаву,
Впрягла у тарадайку паву,
И килимомъ сѣнце заславъ,
Взяла спидницю и шнуривку
И бублыкивъ за шагъ въ талѣрку,
Стругнула, где Эолъ живавъ.

* * *

„Здоровъ Еоле, пане свату!
„Ой якъ-ся маешь, якъ живешъ?“
Сказала, якъ ввишла у хату
Юнона: „Чи гостей ты ждешъ?“
Поставила талѣрку съ хлѣбомъ
Передъ старымъ Еоломъ дѣдомъ,
Сама же сѣла на ослинъ.
„Будь ласковъ, сватоньку старику!
„Избій Енея съ пантелику,
„Теперь плыве на морѣ винъ.
„Ты знаешъ, винъ якій суцига,
„Палывода и коновидъ;
„По свѣту якъ ище побѣга,

„Багацько винъ наробить бѣдъ.
„Пошлы ты въ море злую тучу,
„Щобъ всю Енейску челядь сучу
„Пустить на дно и зъ нимъ къ чортамъ
„За се же дѣвку чорнобрыву,
„Товстеньку, гарну, уродливу
„Тобѣ я, далыби, що дамъ.

* * *

„Гай, гай! Ой дей же іого кату!
Еолъ, насупившись, сказавъ:
„Ябъ все зробивъ за сію плату,
„Да вѣтры всѣ пороспускавъ:
„Борей недужъ лежить съ похмѣлья,
„А Нодъ поѣхавъ на весѣлья,
„Зефиръ же, давній негодяй,
„Зъ дѣвчатами заженыхався,
„А Евръ у винники нанявся;
„Якъ хочешъ, такъ собѣ смякай.
„Да вже, для тебе обѣщаюсь,
„Енеевѣ я ляпасъ дамъ,
„Я хутко, разомъ постараюсь
„Загнать въ тристя іого къ чортамъ.
„Прощай же! швидко убирайся,
„Обицянки-жъ не забувайся:
„Бо послѣ, чуешъ, ни чичиркъ.
„Якъ збрешешъ, то хоча надсядься,
„На ласку послѣ не понадься;
„Тогди видъ мене визьмешъ чвиркъ.

* * *

Еолъ оставшись на господѣ,
Зобравъ всѣхъ вѣтривъ до двора;
Велѣвъ поганій буть погодѣ.....
Якъ разъ на морѣ и гора,
А далѣ потимъ яръ глубокій —

Еней стоявъ въ водѣ по боки,
Злякався, крикнувъ, якъ на пупъ;
Заплакався и зарыдався,
Пошарпався, увесь подрався,
На тѣмьи начесавъ ажъ струпъ.
Прокляты вѣтры роздулися,
А море зъ лиха, ажъ реве;
Слизми Троянци облилися,
Енея за живитъ бере.
Всѣ човныки ихъ розчухрало;
Багацько війска тутъ пропало;
Козацьки головы легли.
Еней крычить: „Що я Нептуну
„Пивкопы грошей въ руку суну,
„Колибъ щобъ фили полегли.

* * *

Нептунъ дочувсь въ скляныхъ будынкахъ,
Що пробу закричавъ Эней;
Винъ въ жинчиныхъ метнувсь патынкахъ,
Мовъ китъ отъ сала до дверей;
И митью осѣдлавши рака,
Схвативсь на іого, якъ бурлака,
И вырнувъ зъ моря, якъ карась.
Загомонѣвъ на вѣтривъ гризно:
„Чого вы дуете такъ ризно?
„До моря, знаете, вамъ *зась!*
Отъ-тутъ-то вѣтры схаменулись,
И дали драла до норы;
До ляса мовъ Ляхи метнулись
Або отъ ежака тхоры.
Нептунъ же заразъ взявъ метелку
И море вымѣвъ якъ свѣтелку,
То сонце глянуло на свѣтъ.
Еней тогди, якъ народився,

Разивъ изъ пять перехристився;
Звелѣвъ готовити обѣдъ.

* * *

Поставили столы дубовы,
Багацько зъ стравою мысокъ;
За стилъ всѣ сѣли, и безъ мови
Въ голодный пхали все кутокъ.
Галушки зъ саломъ тутъ лыгали,
Лемѣшку и кулѣшъ трепали,
Хватались бражкой запивать;
Да и горѣлочку хлысталы,
На силу зъ-за-стола устали
И послѣ полягали спать.
Венеря, якъ на все швидкая,
Проворна, врагъ ѣи не взявъ,
Побачила, що такъ лякае
Еолъ сынка, що ажъ захлявъ;
Умылася, причепурилась
И якъ въ недѣлю нарядилась,
Хоть бы до дудки на танець!
Взяла очипокъ грезетовый,
Зъ усами кунтушъ саетовый,
Пишла къ Зевесу на ралець.

* * *

Зевесъ тогди лыгавъ вишнивку,
Маковныками заѣдавъ;
И пьятую еще кондійку,
Отд Гебы зъ ліоху дожидавъ.
Пришла Венеря изкривившись,
Заслинившись и завизгривши,
И стала хлыпать передъ нимъ:
„Чимъ предъ тобою, милый тату,
„Сынъ заслуживъ таку мій плату?
„И іонъ, мовъ въ свинки грають имъ.

„Куды іому уже до Риму?
„Хиба якъ здохне чортъ въ ровѣ!
„Або якъ Ханъ долѣзе Крыму,
„Якъ женится сычь на совѣ.
„Хибабъ-то вже да не Юнона,
„Щобъ не вказала макогона,
„Що й досѣ слухае чмеливъ!
„Колибъ вона да не бѣсилась,
„Замовкла бы и не казылась,
„Щобъ ты се самъ ѣй извелѣвъ.

* * *

Юпитеръ, все допивши съ кубка,
Погладивъ свій рукою чубъ:
„Охъ донько! ты моя голубка!
„Я въ правдѣ твердый такъ, якъ дубъ.
„Еней збудуе сильне царство,
„И заведе тамъ свое панство;
„Немалый буде винъ панокъ.
„На панщину ввесь свѣтъ погонить,
„Багацько хлопцивъ тамъ наплодыть
„И всѣмъ имъ буде ватажокъ.
„Заѣде до Дидоны въ гости,
„И буде тамъ бенкетовать;
„Полюбитця ѣй винъ мосци
„И стане бѣсыка пускать.
„Иди, небого, не журися,
„Попонедѣлкуй, помолися,
„Все буде такъ, якъ я сказавъ.
Венеря низко поклонилась,
И съ пан-отцемъ своимъ простилась,
А винъ ѣи поцѣловавъ.

* * *

Еней прочумався, проспався,
И голодрапцивъ позбиравъ,

Зо всѣмъ зобрався и уклався,
И скилько видно почухравъ.
Плывъ, плывъ, плывъ винъ, що ажъ обридло,
И море такъ іому огидло,
Що бѣсомъ на іого дывився:
„Колибъ, сказавъ, я вмеръ у Трои,
„То вжебъ не пивъ сеи гирькои,
„И марне такъ не волочився.
Потимъ до берега приставши
И зъ сильнымъ війскомъ всѣмъ своимъ,
На землю съ човнивъ повстававши,
Спитавсь, чи е що ѣсти имъ?
И заразъ чогось попоили,
Щобъ на дорози не зомлѣли;
Пишли, куды хто запопавъ.
Еней по берегу попхався,
И самъ незнавъ, куды совався,
Якъ гулькъ у городъ причвалавъ.

* * *

Въ тимъ городѣ жила Дидона,
А городъ звався Карпагенъ,
Розумна Пани и моторна,
Для неи трохи сихъ именъ:
Трудяща, дуже праціовита,
Весела, гарна, сановита,
Бѣдняжка що була вдова;
По городу тогди гуляла,
Коли Троянцивъ повстрѣчала,
Таки сказала имъ слова:
„Видкиль таки се гольтяпаки?
„Чи рыбу зъ Дону везете?
„Чи може выходци бурлаки?
„Куды прочане вы йдете?
„Якій васъ врагъ сюды направивъ?

„И хто до города причаливъ?
„Якажъ ватага розбишакъ! —
Троянци всѣ замурмотали,
Дидонѣ низько въ ноги пали,
И послѣ ѣй мовляли такъ:

* * *

„Мы всѣ, якъ бачь, народъ хрещеный,
„Волочимся безъ талану;
„Мы всѣ у Трои порожденны,
„Еней пустивъ на насъ ману;
„Дали намъ Греки прочухана,
„И самаго Енея пана
„Въ три вирвы выгнали видтиль;
„Звелѣвъ покинути намъ Трою,
„Пидмовивъ плавати зъ собою.
„Теперь ты знаешь, мы видкиль.
13 „Помилуй, Пани благородна!
„Не дай загинуть головамъ;
„Будь милостива, будь незлобна,
„Еней спасыби скаже самъ.
„Чи бачишь, якъ мы обидрались!
„Убрання, постолы порвались,
„И нужи повна очкурня;
„Кожухи, свиты погубили,
„И зъ голоду въ кулакъ трубили.
„Така намъ лучилась пеня.

* * *

Дидона гирько зарыдала,
И зъ бѣлаго свого лиця
Платочкомъ сліозы обтирала:
„Колибъ, сказала, молодця
„Енея вашего злапала;
„То вжебъ тогди весела стала;
„Тогди великъ день бувъ бы намъ.

Тутъ плюсь Еней, якъ будто зъ неба:
„Ось-озьде я, коли вамъ треба!
„Дидонѣ поклонюся самъ.
14 Потимъ зъ Дидоною обнявшись,
Поцѣловались гарно въ смакъ;
За бѣлы рученьки узявшись,
Балакали то-сякъ, то-такъ.
Пишли къ Дидонѣ до господы
Черезъ велики переходы,
Ввійшли въ свѣтлицю, да й на пилъ;
Пили на радощахъ сивуху;
И ѣли юрду и макуху,
Потимъ кликнули ихъ за стилъ.

* * *

Тутъ ѣли розныи потравы,
Усе съ полывьяныхъ мысокъ,
И сами гарныи приправы,
Зъ новыхъ кленовыхъ талѣрокъ:
Свинячу голову до хрѣну
И локшину на перемѣну,
Потимъ съ пидлевою индикъ;
На закуску кулѣшъ и кашу,
Лемѣшку, хляки, путрю, квашу
И зъ макомъ медовый шуликъ.
15 И кубками пили вишнивку,
Медъ, пиво, бражку, сыровець,
Горѣлку просту и тернивку;
Курився для духу яловець.
Бандура тутечка бринчала,
Сопѣлка *зуба* затынала,
А дудка грала по *балкахъ*;
Ой *ненька* на цымбалы грали,
Кругомъ дѣвчата танціовали,
Въ дробушкахъ, въ чоботахъ, въ свиткахъ.

* * *

BIBLIOTEKA NARODOWA BN

Сестра була въ Дидоны Ганна,
Моторна дѣвка, хочь куды,
Проворна, чепурна и гарна;
Приходила й вона туды
Въ червоній юпоццѣ баевій,
Въ запасцѣ гарній фаналевій,
Въ стіонжкахъ, въ намистѣ и ковткахъ;
Тут танціовала выкрутасомъ,
И предъ Енеемъ выхилясомъ
Пидъ дудку била третяка.
16 Еней и самъ так розгулявся,
Якъ на арканѣ жеребець;
Зъ Дидоною за руки взявся,
Пишовъ изъ нею у танець.
Пидкивки въ неи забряжчали,
Жижки одъ танцивъ задрожали,
Якъ выбивала гоцака;
А панъ Еней такъ розходився,
Що трохи не увередився
Кружкомъ сидавши гайдука.

* * *

А послѣ танцивъ варенухи
По кухлику имъ поднесли;
А молодици, цокотухи,
Тутъ баляндрясы понесли;
Дидона крѣпко заюрила,
Горщокъ зъ вареною розбила,
До дуру всѣ тогди пили.
Ввесь день весело прогуляли,
И пьяны спати полягали;
Енеяжъ ледви повели.
17 Еней на пѣчь забрався спати,
Зарився въ просо, тамъ и лигъ;
А хто схотѣвъ, побривъ до хаты,

А хто въ хлѣвець, и хто у стигъ.
А де-яки такъ-такъ хлыснули,
Що где упали, тамъ заснули,
Сопли, харчали и хропли;
А добры молодци кружали,
Поки ажъ пѣвни заспѣвали —
Що здужали, то все тягли.

* * *

Дидона рано исхопилась,
Пила съ похмѣлья сыровець;
А послѣ гарно нарядилась,
Якъ бы въ оренду на танець.
Взяла карабликъ бархатовый,
Спидницю и карсетъ люстровый,
И начепила ланцюжокъ;
Червоны чоботы обула,
Да и запаски не забула,
А въ руки зъ выбійки платокъ.
18 Еней же съ хмелю якъ проспався,
Изъѣвъ солоный огирокъ;
Потимъ умывся и убрався,
Якъ паробика до дѣвокъ.
Єму Дидона пидослала,
Що отъ покійника украла,
Галанци й пару чобитокъ;
Сорочку, и каптанъ зъ китайки,
И шапку, поясъ зъ каламайки,
И чорный шовковый платокъ.

* * *

Якъ одяглись, то и зышлися,
Съ собою стали розмовлять;
Наѣлися и принялися,
Що-бъ по вчорашнему гулять.
Дидонажъ тяжко сподобала

Енея, такъ що и незнала
Где дитися, и що робить;
Точила всякіи балясы,
И пидпускала розны лясы,
Енею бъ тилько угодить.
Дидона выгадала грище,
Еней ѣй тамъ бы пидмигнувъ,
И що бъ изъ нею бувъ поближче,
И лиха що бъ всіого забувъ.
Собѣ очици завязала,
И у *Пинаса* грати стала,
Енея бъ тилько уловить;
Еней же заразъ догадався,
И такъ и сякъ отъ ней хилявся,
Ѣи що бъ швидче утомить.

* * *

Тутъ всяку всячину играли,
Хто якъ и въ вищо захотѣвъ;
Тутъ инши *журавля* скакали,
А хто отъ дудочки потѣвъ.
У *хрещика* и въ *горюдуба*,
Не разъ доходило й до чуба,
Якъ загулялися въ *джгута;*
Въ *хлюста*, въ *пашка*, въ *возки* играли,
И *дамки* по столу совали;
Чортъ мавъ порожніого кута.
Що день було у нихъ похмѣлье;
Пилась горѣлка, якъ вода;
Що день въ Дидоны якъ весѣлье,
Всѣ пьяны, хоть посунсь куда.
Енеевѣ такъ якъ боляццѣ,
Або осинній лихорадцѣ,
Годила Пани всякій день.
Були Троянци пьяны, сыты,

Кругомъ обуты и одѣты,
Хоть голы прибрили якъ пень.

* * *

Троянци лихо тамъ курили,
Дали приману всѣмъ жинкамъ;
По вечерницамъ всѣ ходили,
Просвѣтку не було дѣвкамъ.
Да-й-самъ Еней, сподаръ, и Паню
Пидмовивъ паритись у баню;
Ужежъ було не безъ грѣха!
Бо страхъ вона іого любила,
Ажъ глуздъ увесь свій погубила,
Хотя була и не плоха.
21 Отъ-такъ Еней живъ у Дидоны,
Забувъ и въ Римъ щобъ мандровать,
Тутъ не боявся и Юноны,
Пустився все бенкетовать;
Прочумавъ, где зимують раки —
И доброй натрусивъ кабаки.....
Мутивъ якъ у селѣ Москаль!
Бо хрѣнъ іого не взявъ, моторный,
Ласкавый, гарный и проворный,
И острый якъ на бритвѣ сталь.

* * *

Еней зъ Дидоною возились,
Якъ зъ оселедцемъ сѣрый китъ;
Ганяли, бѣгали, казились,
Ажъ лився де-колы и питъ.
Дидонажъ мала разъ роботу,
Якъ зъ нимъ побѣгла на охоту,
Да гримъ загнавъ у темный ліохъ.
Лихій ихъ зна, що тамъ робили,
Було не видно спидъ могилы,
Въ ліохужъ сидѣли тилько въ двохъ.

22 Не такъ-то робится все хутко,
Якъ швидко окомъ измигнешъ;
Або якъ казку кажемъ прудко,
Перомъ въ паперѣ якъ писнешъ.
Еней въ Дидоны живъ не мало,
Що зъ головы въ іого пропало,
Куды іого Зевесъ послався.
Винъ годивъ зо два тамъ просидѣвъ,
А мабудь бы и бильшь пронидѣвъ,
Якъ бы іого врагъ не спиткавъ.

* * *

Колись Юпитеръ не нарокомъ
Изъ неба глянувъ и на насъ;
И кинувъ въ Карпагену окомъ,
Ажъ тамъ Троянскій мартоплясъ.....
Розсердився и розкричався,
Ажъ свѣтъ увесь поколыхався;
Енея лаявъ на весь ротъ:
„Чи такъ-то, бѣсивъ сынъ, винъ слуха?
„Улѣзъ у патоку мовъ муха,
„Засѣвъ якъ у болотѣ чортъ.
23 „Пійдить гонця минѣ кликните,
„До мене заразъ щобъ прійшовъ;
„Глядѣть же, цупко прикрутите,
„Щобъ у шинокъ винъ не зайшовъ!
„Бо хочу я кудысь послати.
„И іонъ — и іонъ же вража мати!
„Але Еней нашъ зледащѣвъ;
„А то Венеря все свашкуе,
„Енеечка свого муштруе,
„Щобъ винъ зъ ума Дидону звивъ.

* * *

Прибѣгъ Меркурій засапавшись,
Въ три ряды питъ зъ іого котивъ;

Ввесь реминцями обвязавшись,
На голову винъ брыль надѣвъ;
На грудяхъ зъ бляхою ладунка,
А зъ-зади съ сухарями сунка,
Въ рукахъ Нагайскій малахай.
Въ такимъ нарядѣ влѣзъ у хату,
Сказавъ: „Готовъ уже я, тату,
„Куды ты хочешъ, посылай.
„Бѣжи лишъ швидко въ Карпагену,
Зевесъ гонцевѣ такъ сказавъ,
„И пару разлучи скажену,
„Еней Дидонубъ забувавъ.
„Нехай лишъ видтыль уплѣтае,
„И Рима строити чухрае —
„А то залѣгъ, мовъ въ грубѣ песъ.
„Колижъ винъ буде йще мѣшкати,
„То дамъ іому себе я знати.
„Отъ-такъ, сказавъ, скажи, Зевесъ.

* * *

Меркурій низко поклонився,
Передъ Зевесомъ брыль изнявъ;
Черезъ поригъ перевалився,
До стани митью тягу давъ.
Покинувши изъ рукъ нагайку,
Запрягъ винъ швидче чортопхайку;
Черкнувъ изъ неба, ажъ курыть.
Усе кобылокъ поганяе,
Що оглобельна ажъ брыкае;
Помчали ажъ возокъ скрыпить.
Еней тогди купавсь у бразѣ,
И на полу укрившись лѣгъ;
Іому не снилось о приказѣ:
Якъ ось Меркурій въ хату вбѣгъ!
Смыкнувъ изъ полу мовъ пся-юху,
„А що ты робишь? Пьешъ сивуху,

Зо всіого горла закричавъ.
„А ну лишъ швидче убирайся,
„Съ Дидоною не женихайся,
„Зевесъ походъ тобѣ сказавъ!

* * *

„Чи сежъ-таки ты дѣло робишъ,
„Що-й досѣ тута загулявсь?
„Да швидко и не такъ извомпишъ;
„Зевесъ не дурно похвалявсь,
„Тобѣ дать добру халазію,
„И выдавить съ тебе олію,
„Отъ-тилько йще тутъ побарись.
„Глядижъ сіогодня щобъ убрався,
„Щобъ ныщечкомъ видсиль укрався,
„Мене у друге не дождись.
26 Еней пиджавъ хвистъ, мовъ собака;
Мовъ Каинъ затрусивсь увесь;
Изъ носа потекла кабака:
Уже винъ знавъ, якій Зевесъ.
Шатнувся митью самъ изъ хаты,
Своихъ Троянцивъ позбирати.
Зобравши, давъ такій приказъ:
„Якъ можно швидче укладайтесь,
„Зо всѣми клунками збирайтесь,
„До моря швендайте якъ разъ!

* * *

А самъ вернувшись у будынки,
Свое лахмитье позбиравъ;
Мизеріи наклавъ двѣ скриньки,
На човни заразъ одыславъ,
И дожидався тилько ночи,
Що якъ Дидона зомкне очи,
Що бъ не прощавшись драла дать.
Хоть винъ за нею и журився,

И свѣтомъ цѣлый день нудився;
Да, ба! вже треба покидать.
27 Дидона заразъ отгадала,
Чого сумуе панъ Еней,
И все на усъ собѣ мотала,
Щобъ умудритися и ей;
Зъ-за-печи часто выглядала,
А притворилась що куняла,
И мовъ вона хотѣла спать.
Еней же думавъ що вже спала,
И тилько що хотѣвъ дать драла,
Ажъ-ось Дидона за чубъ хвать.

* * *

„Постій, прескурвый, вражій сыну!
„Зо мною перше росплатись;
„Я задушу якъ злу личину,
„Ось-ну лишъ тилько завертись!
„Отъ-такъ за хлѣбъ, за силь ты платишъ?
„Привыкъ увсѣмъ ты насмѣхатись,
„Роспустишъ славу по минѣ.
„Нагрѣла въ пазусѣ гадюку,
„Що послѣ причинила муку,
„Послала пуховикъ свинѣ.
28 „Згадай, якій пришовъ до мене,
„Що ни сорочки не було;
„И постоливъ чортъ мавъ у тебе,
„Въ кишенѣ жъ пусто, ажъ гуло;
„Незнавъ ты, що такее гроши,
„Матня подралась и колоши,
„Рубець бувъ на рубцѣ въ штанахъ,
„И все порвалось и побилось,
„Ажъ тѣло скризь дирки свѣтилось,
„Свитина вся була въ латкахъ.

* * *

„Чи яжъ тебе не годовала?
„Хиба ты трясци захотѣвъ?
„Десь вража сила пидсмѣяла,
„Щобъ хирный тутъ ты не сидѣвъ.
Дидона гирько заридала,
Изъ серця ажъ волосья рвала,
И закраснѣлася мовъ ракъ,
Запѣнилась, посатанѣла,
Ниначе дурману изъѣла,
Залаяла Енея такъ:
„Поганый, мерзкій, гидкій, бридкій!
„Бурлакъ, розбійникъ, католикъ!
„Гульвиса, пакосный, престыдкій,
„Негидный, злодѣй, еретикъ!
„За кучму сю твою велику,
„Якъ дамъ тобѣ ляща у пыку,
„То тутъ тебе лызне и чортъ!
„И очи выдеру изъ лоба,
„Тобѣ діявольска худоба —
„Трясешся мовъ зимою хортъ.

* * *

„Мандруй до чорта изъ рогами,
„Нехай тобѣ приснится бѣсъ!
„Зъ твоими сучими сынами,
„Що бъ врагъ узявъ васъ всѣхъ гульвисъ.
„Що бъ ни горѣли, ни болѣли,
„На чистоту щобъ поколѣли,
„Що бъ не оставсь ни чоловѣкъ;
„Що бъ доброи незнали доли,
„Були що бъ зъ вами злыи боли,
„Що бъ вы шаталися на вѣкъ.
Еней видъ неи отступався,
Поки зайшовъ черезъ поригъ,
А далѣ ажъ не оглядався,
Зъ двора собака мовъ побѣгъ.

Прибѣгъ къ Троянцямъ, засапався,
Обмокъ въ поту, якъ бы купався,
Мовъ въ школу съ торгу курохватъ;
Потимъ у човенъ хутко сѣвши,
И ѣхати своимъ велѣвши,
Не оглядався самъ назадъ.

* * *

Дидона тяжко зажурилась,
Весь день ни ѣла, ни пила;
Все тосковала, все нудылась;
Кричала, плакала, ревла.
То бѣгала, якъ бы шалена,
Стояла довго тороплена,
Кусала ногти на рукахъ;
А далѣ сѣла на порозѣ,
Ажъ занудило ѣй небозѣ
И не встояла на ногахъ.
31 Довгенько такъ посумовавши,
Пишла у хату на постѣль,
Подумавши тамъ, погадавши,
Проворно скочила на пилъ.
Узявши зъ запѣчка кресало,
И клочья въ пазуху чи мало,
Тихенько выйшла на городъ.
Ночною се було добою
И самой тихою порою,
Якъ спавъ хрещеный весь народъ.

* * *

Стоявъ въ Дидони у загони
Съ кизяку складеный кирпичь;
Іого волы придбали-й-кони —
Зимою имъ топили пѣчь:
Въ костеръ бувъ сложеный, суханькій,
Якъ порохъ бувъ уже палкенькій,

Іого держала на пидкладъ.
Отъ-тутъ вона огонь кресала
И въ клочьи гарно розмахала
И розвела пожаръ чи малъ.
Кругомъ костеръ той запаливши,
Зо всей одежи роздяглась,
Въ огонь одежу положивши
Да и сама тутъ улеглась;
Вкругъ неи поломья палало,
Покійници не видко стало,
Пишовъ одъ неи дымъ и чадъ! —
Енея такъ вона любила,
Що ажъ сама себе спалила,
Послала душу къ чорту въ адъ.

ЕНЕИДА

НА

МАЛОРОССІЙСКІЙ ЯЗЫКЪ

перелицёованная

И. КОТЛЯРЕВСКИМЪ.

ЧАСТЬ II.

Съ дозволенія

Санктпетербургской Цензуры.

Иждивеніемъ М. Парпуры.

ВЪ САНКТПЕТЕРБУРГѢ,
1798 года.

ЕНЕИДА

на

МАЛОРОССІЙСКІЙ ЯЗЫКЪ

перелиціованная.

1 Еней попливши синимъ моремъ,
На Карпагену оглядавсь;
Боровсь съ своимъ сердега горемъ,
Слизьми небищикъ обливавсь.
Хоть отъ Дидоны плывъ поспѣшно,
Да плакавъ гирько неутѣшно.
Почувшижъ що въ огнѣ спеклась,
Сказавъ: „нехай ѣй вѣчне царство,
„Минѣ же долголѣтне панство
„И що бъ друга вдова найшлась!
2 Якъ-ось и море стало грати,
Велики хвили поднялись,
И вѣтры зачали бурхати,
Ажъ човны на морѣ тряслись.
Водою чортъ-зна якъ крутило,
Що трохи всѣхъ не потопило,
Вертѣлись човны мовъ дурны.
Троянци зъ страху задрожали,
И що робити всѣ незнали,
Стояли мовчки всѣ смутны.

* *
*

Одинъ зъ Троянской ватаги,
По ихъ винъ звався Палинуръ,
Сей бильше мавъ другихъ отваги,
Смѣленькій бувъ и балагуръ;
Що напередъ сей схаменувся
И до Нептуна окликнувся:
„А що ти робишъ панъ Нептунъ?
„Чи се и ти пустивсь въ ледащо,
„Що хочешъ насъ звести ни на що?
„Хиба пивкопы вже забувъ?
3 А далѣ писля сеи мовы
Троянцямъ винъ всѣмъ такъ сказавъ:
„Бувайте, братця, вы здоровы!
„Отъ-це Нептунъ замудровавъ,
„Куда теперь мы, братця, пійдемъ?
„Въ Италію мы не доѣдемъ,
„Бо море дуже щось шпуе.
„Италія видсѣль не близко,
„А моремъ въ бурю ѣхать слизко,
„Човнивъ нихто не пидкуе.

* * *

„Отъ-тутъ земелька есть, хлопята,
„Видсѣль вона не-въ-далеку,
„Сицилія, земля богата,
„Воня минѣ щось по знаку.
„Дмухнимъ лишъ, братця, мы до неи,
„Збувати горести своеи,
„Тамъ добрый Царь живе Ацестъ.
„Мы тамъ, якъ дома, очуняемъ
„И якъ у себе загуляемъ,
„Всіого багацько въ іого есть.
4 Троянци добре принялися
И стали веслами гребти,
Якъ стрѣлки човники неслися,
Мовъ зъ-заду пхали ихъ чорты.

Ихъ Сицилійци якъ узрѣли,
То съ города мовъ подурѣли,
До моря бѣгли всѣ стрѣчать.
Тутъ мижъ собою роспытались,
Здоровкались и обнимались —
Пишли до Короля гулять.

* * *

Ацестъ Енею, якъ бы брату,
Велику ласку показавъ
И заразъ попросивъ у хату,
Горѣлкою почастовавъ;
Наклали на закуску сала,
Лежала ковбаса чи мала
И хлѣба повне решето.
Троянцямъ же дали тетери
И видпустили на квартери,
Що бъ шли, куда потрапить хто.
Тутъ заразъ пидняли банкеты,
Замурмутали якъ коты,
У кахляхъ пиднесли пашкеты,
И киселю имъ до ситы;
Гарячую мягку бухинку,
Зразову до рижкивъ печинку,
Гречаныхъ съ часныкомъ пампухъ.
Еней зъ дороги налыгався
И пѣнненькой такъ нахлыстався,
Трохи не вышовъ зъ іого духъ.

* * *

Еней хоть трохи бувъ пидпилый,
Да зъ розумомъ таки зобравсь;
Винъ сынъ бувъ богобоязливый,
По смерти батька не цуравсь.
Въ сей день іого отець опрягся,
Якъ чикилдыхи обожрався,

Анхизъ зъ горѣлочки умеръ.
Еней схотѣвъ обѣдъ справляти
И тутъ старцивъ нагодовати,
Що бъ Бигъ душѣ свій рай отперъ.
6 Зобравъ Трояньску всю громаду,
И самъ пишовъ на двиръ до нихъ,
Просить у ихъ соби пораду,
Сказавъ имъ рѣчь въ словахъ такихъ:
„Панове, знаете, Трояне,
„И всѣ хрещеные міряне,
„Що мій отецъ бувавъ Анхизъ.
„Его сивуха запалила,
„И живота укоротила
„И винъ, якъ муха въ зиму, слызъ.

* * *

„Зробити поминки я хочу,
„Поставити обѣдъ старцямъ
„И завтражъ въ пору неробочу,
„Скажите, якъ здается вамъ? —
Сіого Троянци и бажали
И всѣ у голосъ закричали:
„Енею Боже помоги;
„И коли хочешъ, пане, знати
„И самы будемъ помогати:
„Бо мы тобѣ не вороги.
7 И опромѣтью всѣ пустились
Горѣлку, мясо куповать,
Хлѣбъ, бублики, книши вродились,
Пійшли посуду добувать,
И колыво съ кутей зробили,
Ситы изъ меду наситили,
Зъѣднали разомъ и попа;
Хозяинивъ своихъ ззывали,
Старцивъ по улицямъ шукали,
Пійшла на дзвинъ дякамъ копа.

* * *

На другій день раненько встали,
Огонь на дворѣ розвели
И мяса въ казаны наклали,
Варили страву и пекли.
Пять казанивъ стояло юшки,
А въ чотырохъ були галушки,
Борщу трохи було не съ шѣсть;
Барановъ тьма була варенихъ,
Курей, гисей, качокъ печеныхъ,
До сыта щобъ було всѣмъ ѣсть.
8 Цебры сивухи тамъ стояли
И бражки повныи дѣжки;
Всю страву въ ваганы вливали
И роздавали всѣмъ ложки.
Якъ проспѣвали со святими,
Еней облившись слѣзьми гиркими.
И принялися всѣ трепать;
Наѣлися и нахлисталисъ,
Що де-яки ажъ повалялись,
Тогди вже годѣ поминать.

* * *

Еней и самъ со старшиною
Анхиза добре поминавъ;
Не зрѣвъ ничого предъ собою,
А ще зъ-за-столу не встававъ;
А далѣ трошки проходився,
Прочумався, протверезився,
Пишовъ къ народу, хоть поблѣдъ. —
Съ кишени винявши пивкипки
Швирнувъ въ народъ дрибныхъ, якъ рѣпки,
Що бъ тямили іого обѣдъ.
9 Въ Енея заболѣли ноги,
Не чувъ ни рукъ, ни головы;
Напали съ хмѣлю перелоги,
Опухли очи, якъ въ совы.

Увесь обдувся, якъ барило,
Було на свѣтѣ все не мило,
Мислѣте по землѣ писавъ.
Зъ нудьги охлявъ и изнемигся,
Въ одежѣ лигъ и не роздѣгся,
Пидъ лавкою до свѣта спавъ.

* *
*

Прокинувшись увесь трусився,
За сердце ссало, мовь глисты;
Перевертався и нудився,
Не здужавъ голови звести,
Поки не выпивъ пивквартивки,
Съ имберомъ пѣннои горѣлки,
И кухля сыровцю не втеръ.
Съ пидлавки вылѣзъ и струхнувся,
Закашлявъ, чхнувъ, и стрепенувся,
„Давайте, крикнувъ, пить теперь.
Забравшися всѣ паненята,
Изновъ кружати начали,
Пили, якъ брагу поросята,
Горѣлку такъ воны тягли;
Тягли тутъ пѣнненьку Троянци,
Не вомпили Сициліянци,
Черкали добре на захватъ.
Хто пивъ тутъ билшъ отъ всѣхъ горѣлки,
И хто пивъ разомъ пивкондійки,
То той Енеевѣ бувъ братъ.

* *
*

Еней нашъ роздоброхотався,
Игрища вздумавъ завести,
И пьяный заразъ розкричався,
Що бъ перебійцивъ привести.
У виконъ школяри спѣвали,
Халяндры цыганки скакали,

Играли въ кобзы и слѣпци;
Тутъ розны чуты були крики,
Водили въ городѣ музыки;
Моторны, пьяны молодци.
11 Въ присѣнкахъ всѣ паны сидѣли,
На дворѣжъ вкругъ стоявъ народъ,
У викна де-яки глядѣли,
А иншій бувъ на верхъ воротъ;
Ажъ-ось пришовъ и перебіецъ,
Убраный такъ, якъ Компаніецъ,
И звався молодець Даресъ;
На кулаки ставъ выкликати.
И перебійцю вызывати,
Кричавъ опареный мовъ песъ.

* * *

„Гей, хто зо мною выйде битись,
„Покоштовати стусанивъ?
„Хто хоче пасокою вмытись?
„Кому не жаль своихъ зубивъ?
„А нуте, нуте йдите швидче,
„Сюды на кулаки лишь ближче?
„Я бебехивъ вамъ надсажу;
„На очи вставлю окуляры.
„Сюды поганци бакаляры!
„Я всякому лобъ розможжу.
12 Даресъ довгенько дожидався,
Мовчали всѣ, нихто не шовъ;
Зъ нимъ битися усякъ боявся,
Всѣмъ бо собою страхъ задавъ:
„Такъ вы бачу всѣ легкодухи,
„Передо мною такъ, якъ мухи
„И пудофеты на голо.
Даресъ усѣмъ тутъ насмѣявся

Собою чванивсь, величався,
Ажъ слухать соромъ всѣмъ було.

* *
*

Абсестъ Троянецъ бувъ сердитый,
Згадавъ Ентелла Козака,
Зробився мовъ не самовитый,
Чѣмъ дужъ видтиль давъ дропака.
Ентелла кинувся шукати,
Що бъ все, що бачивъ розказати,
И що бъ Дареса пидцьковать.
Ентеллъ бувъ тяжко смѣлый, дужій,
Мужикъ плечистый и невклюжій,
Тогди винъ пьяный вклався спать.
13 Знайшли Ентелла сѣромаху,
Що винъ пидъ тиномъ гарно спавъ,
И сю сердиту, пьяну птаху,
Будити стали, щобъ уставъ.
Всѣ голосно надъ нимъ кричали,
Ногами всилу роскачали,
Очима винъ на нихъ лупнувъ:
„Чого вы? — що за вража мати
„Зобралась не давати спати;
Сказавши се, и зновъ заснувъ.

* *
*

„Да встань, будь ласковъ, пане свату!
Абсестъ Ентелловѣ сказавъ:
„Пійдить лишь вы собѣ и къ кату,
Ентеллъ на нихъ такъ закричавъ;
А послѣ бачить, що не шутка,
Абсестъ сказавъ, яка почудка,
Проворно скочивши здригнувъ:
„Хто, якъ, Даресъ? ну, стійте наши,
„Пану Даресу зварю я каши,
„Горѣлки дайте лишь напьюсь.

14 Примчали зъ казанець сивухи,
Ентеллъ ѣи разкомъ дмухнувъ,
И одъ сіеи винъ мокрухи
Скривившсь, наморщившсь и зѣвнувъ,
Сказавъ: „теперь ходимо, братця,
„До хвастуна Дареса дратця!
„Іому я ребра полѣчу,
„Зомну всіого я на кабаку,
„На смерть зъувѣчу мовъ собаку,
„Я битися іого навчу.

* * *

Прійшовъ Ентеллъ передъ Дареса,
Сказавъ іому на смѣхъ: гай, гай!
„Ховайсь проклята неотеса,
„Зарани видсѣль утѣкай;
„Я роздавлю тебе якъ жабу,
„Зотру, зомну, морозъ якъ бабу,
„Що тутъ и зубы ты зожмешъ.
„Тебе діаволъ не познае,
„Съ костками чортъ тебе злыгае,
„Уже видъ мене не влызнешъ.
15 На землю шапку положивши,
По локоть руки засукавъ,
И цупко кулаки стулывши,
Дареса битись вызывавъ.
Изъ серця скриготавъ зубами,
Объ землю тупотавъ ногами
И на Дареса налѣзавъ.
Даресъ не радъ своій лихотѣ,
Ентеллъ потягъ не по охотѣ
Дареса, що бъ іого винъ знавъ.

* * *

Въ се время въ рай боги збирались
Къ Зевесу въ гости на обѣдъ;

Пили тамъ, ѣли, забавлялись,
Забули нашихъ людскихъ бѣдъ.
Тамъ лигоминки розны ѣли,
Буханчики пшеничны бѣлы,
Кислици, ягоды, коржи
И всяки розны вытребенькы, —
Уже либонь були пьяненьки,
Понадувались мовъ іорши.
16 Якъ-ось зъ нечевья вбѣгъ Меркурій
Засапавшися до богивъ;
Прискочивъ мовъ котыще мурый
До сырныхъ въ маслѣ пирогивъ!
„Ге, ге! отъ-тутъ-то загулялись,
„Що вже отъ свѣта отцурались;
„Діяволъ ма вамъ и стыда. —
„Въ Сициліи таке творитця,
„Що вже вамъ треба бъ подивитця,
„Тамъ крикъ, мовъ пидступа орда.

* * *

Боги почувши зашатались,
Изъ неба выткнули носы,
Дивитись на бойцивъ хватались,
Якъ жабы лѣтомъ изъ росы.
Ентеллъ тамъ сильно храбровався,
Ажъ до сорочки весь роздягся,
Совавъ Даресу въ нисъ кулакъ.
Даресъ извомпивъ сѣромаха,
Бо бувъ Ентеллъ не певна птаха,
Якъ чорноморскій злый козакъ.
17 Венерю за виски хватило.
Якъ глянула, що тамъ Даресъ;
Ѣй дуже се було не мило,
Сказала: „батечку, Зевесъ!
„Дай моему Даресу силы,

„Іому хвоста щобъ не вкрутили,
„Щобъ винъ Ентелла поборовъ.
„Мене тогди весь свѣтъ забуде,
„Коли Даресъ живый не буде;
„Зроби, що бъ бувъ Даресъ здоровъ.

* * *

Тутъ бахусъ пьяный обизвався,
Венерю лаяти начавъ,
До неи съ кулакомъ совався,
И такъ изъ-пьяна ѣй сказавъ:
„Пійди лишь ты къ чортамъ плюгава,
„Невѣрна, пакосна, халява!
„Нехай послызне твій Даресъ.
„Я за Ентелла самъ вступлюся,
„Якъ бильше ще понатягнуся,
„То не заступить и Зевесъ.
18 „Чи знаешъ винъ якій парнище?
„На свѣтѣ трохи есть такихъ,
„Сивуху такъ, якъ брагу хлыще,
„Я въ паробкахъ кохаюсь сихъ.
„Да вже залье за шкуру сала,
„Ни неня въ бразѣ не скупала,
„Якъ винъ Даресовѣ задасть.
„Уже хоть якъ ты не вертися,
„Съ своимъ Даресомъ попростися,
„Бо припада іому пропасть.

* * *

Зевесъ до рѣчи сей дочувся,
Языкъ насилу повернувъ,
Винъ отъ горѣлки весь обдувся,
И гримко такъ на ихъ гукнувъ:
„Мовчить, чого вы задрочились?
„Чи то и въ мене розходились?
„Я дамъ вамъ заразъ тришія!

„Нихто въ кулачки не мѣшайтесь,
„Конца отъ самыхъ дожидайтесь,
„Побачимъ, визметь-то чія.
Венеря облизня піймавши,
Слизки пустила изъ очей
И якъ собака хвистъ пиджавши,
Пишла къ порогу до дверей
И съ Марсомъ у куточку стала,
Зъ Зевеса добре глузовала;
А бахусъ пѣнненьку лыгавъ.
Изъ Ганимедова пуздерка
Утеръ трохи не зъ пиввѣдерка;
Напився — и тилько що кректавъ.

* * *

Якъ мижъ собой боги сварились
Въ раи, попившись въ небесахъ;
Тогди въ Сициліи творились,
Велики дуже чудеса.
Даресъ отъ страху оправлявся
И до Ентелла пидбирався,
Цибульки бъ дать іому пидъ нисъ.
Ентеллъ отъ ляпаса здригнувся,
Развивъ изъ пять перевернувся,
Трохи не попустивъ и слизъ.
Розсердивсь сей и розъярився,
Ажъ пѣну зъ рота попустивъ,
И саме въ мѣру пидмостився
Въ високъ Дареса затопивъ:
Зъ очей ажъ искры полетѣли
И очи ясны соловѣли,
Сердечный объ землю упавъ.
Чмелѣвъ довгенько дуже слухавъ
И землю носомъ рывъ и нюхавъ,
И дуже жалобно стогнавъ.

* * *

Тутъ всѣ Ентелла выхваляли,
Еней съ панами реготавсь,
Зъ Даресажъ дуже глузовали,
Що силою винъ величавсь;
Звелѣвъ Еней іого пидняти,
На вѣтрѣ щобъ поколыхати
Отъ ляпаса, и щобъ прочхавсь;
Ентелловѣжъ давъ на кабаку
Трохи не цѣлую гривняку
За те, що такъ винъ показавсь.
21 Еней же симъ не вдоволнившись,
Ище гуляти захотѣвъ,
И цупко пѣннои напившись,
Медведѣвъ привести звелѣвъ.
Литва на трубы засурмила,
Медведѣвъ заразъ зъупынила,
Заставила ихъ танціовать.
Сердечный звѣрь перекидався
Плыгавъ, вертѣвся и качався,
Забувъ и бджолы пиддырать.

* *
*

Якъ панъ Еней такъ забавлявся,
То лиха вже собѣ не ждавъ,
Не думавъ и не сподѣвався,
Що бъ хто зъ богивъ ту кучму давъ.
Но те Юнона повернула
И митью таки коверзнула,
Що бъ заразъ учинить ярмисъ;
Набула безъ панчихъ патынки,
Пишла въ Ирисины будынки,
Бо хитра ся була якъ бѣсъ.
22 Пришла, Ирисѣ пидморгнула
И въ хижу потягли у двухъ,
И на ухо щось ѣй шепнула,

Що бъ не пидслухавъ якій духъ;
И пальцемъ цупко прикрутила,
Що бъ заразъ все то изробила
И ѣй бы принесла лепортъ;
Ириса низко поклонилась
И въ лижникъ заразъ нарядилась,
Побѣгла зъ неба якъ бы хортъ.

* *
*

Въ Сицилію якъ разъ пустилась,
Троянски човны де були;
И мижъ Троянокъ помѣстилась,
Которы човнивъ стерегли.
Въ кружку сердечны си сидѣли
И кисло на море глядѣли;
Бо ихъ не кликали гулять,
Де чоловѣки ихъ гуляли,
Медокъ, сивуху попивали
Безъ просыпу недѣль изъ-пять.
23 Дѣвчата зъ лиха горіовали,
Нудило тяжко молодиць;
Лишъ слюнку зъ голоду ковтали,
Якъ хочетця кому кислиць.
Своихъ Троянцивъ проклинали,
Що черезъ ихъ такъ горіовали.
Дѣвки кричали на весь ротъ:
„Що бъ имъ хотѣлось такъ гуляти,
„Якъ хочется намъ дѣвовати,
„Колибъ замордовавъ ихъ чортъ.

* *
*

Везли Троянци изъ собою
Старую бабу, якъ ягу;
Лукаву, вѣдьму, злу Берою
Искорчившуюся въ дугу.
Ириса нею изробилась,

И якъ Бероя нарядилась
И пидступила до дѣвокъ;
И що бъ къ нимъ лучше пидмоститься
И предъ Юноной заслужиться,
То пиднесла имъ пирожокъ.
24 Сказала: „помогай Бигъ, дѣты!
„Чого сумуете вы такъ?
„Чи не остыло вамъ сидѣти?
„Отце гуляютъ наши якъ!
„Мовъ божевильныхъ насъ морочать,
„Сѣмъ лѣтъ якъ по морямъ волочать;
„Глузують якъ хотять изъ васъ.
„Але зъ другими бахурують,
„Своижъ жинки нехай горюють.
„Коли водилось се у насъ?

* *
*

„Послухайте лишъ молодыци,
„Я добрую вамъ раду дамъ;
„И вы дѣвчата бѣлолици,
„Зробимъ конецъ своимъ бѣдамъ,
„За горе заплатимъ мы горемъ —
„А доки намъ сидѣть надъ моремъ?
„Пріймимось, човны попалимъ.
„Тогди вже мусятъ тутъ остатця
„И не хотя до насъ прижатця;
„Ось-такъ на лѣдъ ихъ посадимъ.
25 „Спасетъ-же Бигъ тебе бабусю!
Троянки въ голосъ загули,
„Такой бы рады, пайматусю,
„Мы изгадати не могли.
И заразъ приступили къ флоту
И принялися за роботу,
Огонь кресати и нести
Скипки, трѣски, солому, клочья;

Була тутъ всяка зъ нихъ охоча,
Пожаръ що бъ швидче розвести.

* * *

Розжеврѣлось и загорѣлось,
Пишовъ дымокъ до самыхъ хмаръ;
Ажъ небо все зачервонѣлось,
Великій тяжко бувъ пожаръ.
Човны и байдаки палали,
Сосновы поромы трещали,
Горѣли діоготь и смола.
Поки Троянци оглядѣлись,
Що добре ихъ Троянки грѣлись,
То часть мала човнивъ була.
Еней пожаръ такій узрѣвши
Злякався, побѣлѣвъ якъ снѣгъ,
И бѣгти всѣмъ туда звелѣвши,
Чѣмъ дужъ до човнивъ самъ побѣгъ.
На гвалтъ у дзвоны задзвонили,
По улицамъ въ клепала били,
Еней же на ввесь ротъ кричавъ:
„Хто въ Бога вѣруе, ратуйте!
„Рубай, туши, гаси, лій, куйте!
„Ахтожъ таку намъ кучму давъ?

* * *

Еней отъ страху съ плыгу збився,
Въ умѣ сердега помѣшавсь
И заразъ самъ не свій зробився,
Скакавъ, вертѣвся и качавсь;
И изъ сіого свого задіору
Пиднявши голову у гору,
Кричавъ опареный мовъ песъ.
Олипьскихъ шпетивъ на всю губу,
И неню лаявъ свою любу,
Добувсь и въ ротъ и въ нисъ Зевесъ.

27 „Гей ты проклятый стариганю!
„На землю зъ неба не зирнешъ,
„Не чуешъ я тебе якъ ганю,
„Зевесъ! — ни усомъ не моргнешъ.
„На очахъ бѣльма поробились,
„Колибъ до вѣку послипились,
„Що не поможешъ ты минѣ.
„Чы сежъ таки тобѣ не стыдно?
„Що пропаду отъ-лишъ не видно,
„Яжъ, кажуть люде, внукъ тобѣ.

* * *

„А ты съ сѣдою бородою,
„Пане добродѣю Нептунъ!
„Сидишъ мовъ демонъ пидъ водою
„Изморщившись, старый шкарбунъ!
„Колибъ струхнувъ хоть головою
„И сей пожаръ заливъ водою —
„Тризубець що бъ тобѣ зломивсь!
„Ты базаринку любишъ брати,
„А людямъ въ нужѣ помогати,
„Не дуже бачу, поспѣшивсь.
28 „И братикъ вашъ Плутонъ, поганець,
„Изъ Прозерпиною засѣвъ;
„Пекельный, аспидцькій коханець,
„Ище себе тамъ не нагрѣвъ?
„Завѣвъ братерство изъ бѣсами
„И въ свѣтѣ нашими бѣдами
„Не погорюе ни на часъ.
„Не посылкуетця ни мало,
„Щобъ такъ палати перестало
„И щобъ оцей пожаръ погасъ.

* * *

„И ненечка моя родненька
„У чорта десь теперь гуля;

„А може спить уже пьяненька,
„А бо съ хлопятами ганя.
„Теперъ ѣй, бачу, не до соли,
„Уже пидтыкавши десь полы,
„Гарцюе добре навѣсна.
„Коли сама съ кимъ не ночуе,
„То для когось уже свашкуе,
„Для сіого тяжко поспѣшна.
„Да врагъ бери васъ, що хотѣте,
„Про мене, то собѣ робить;
„Мене на лѣдъ не посадите
„Пожаръ лишъ тилько погасить;
„Завередуйте по своему
„И будьте ласкавы, моему
„Зробите лиховѣ конецъ.
„Пустить лишъ зъ неба веремію
„И покажите чудасію,
„А я вамъ пиднесу ралець.

* * *

Тутъ-тилько що перемолився
Еней и ротъ свій затуливъ;
Якъ-ось изъ неба дощъ полився,
Въ годину весь пожаръ заливъ.
Бурхнуло зъ неба мовъ изъ бочки,
Що промочило до сорочки,
То драла въ ростычь всѣ дали.
Троянци стали всѣ якъ хлюща;
Имъ лучилася не всыпуща;
Не ради и дощу були.
Незнавъ же на яку ступити
Еней и тяжко горевавъ,
Чи тутъ остатись, чи поплыти?
Бо врагъ не всѣ човны забравъ;
И митью кинувсь до громады

Просить собѣ у ѣй порады,
Чого собою не збагне.
Тутъ довго тяжко раховали
И скилько ни не коверзали,
Да все було що не оне.

* *
*

Одинъ зъ Троянскои громады
Насупившися все мовчавъ,
И дослухаючись порады,
Цѣпкомъ все въ землю колупавъ.
Се бувъ пройдысвѣтъ и не певный
И всѣмъ вѣдьмамъ бувъ родичь кревный —
Упырь и знахуръ ворожить
Отъ трясцѣ гарно вмѣвъ шептати
И кровъ христьяньску замовляти
И добре знавъ гребли гатить.
31 Бувавъ и въ Шліонскому зъ волами,
Не разъ ходивъ за силью въ Крымъ;
Тарани торговавъ возами,
Всѣ чумаки братались зъ нимъ.
Винъ такъ здавався и неникчемный,
Да бувъ розумный якъ письменный,
Слова такъ сыпавъ, якъ горохъ.
Уже объ чѣмъ пораховати,
Що росказать — іому вже дати;
Ни въ чѣмъ не бувъ страхополохъ.

* *
*

Невтесомъ всѣ іого дразнили,
По нашомужъ то-бъ звався Охрѣмъ;
Минѣ такъ люде говорили —
Самомужъ незнакомъ бувъ винъ.
Побачивъ що Еней гнѣвився,
До іого заразъ пидмостився,
За бѣлу рученьку узявъ;

И вывивши іого у сѣни,
Самъ уклонивсь іому въ колѣни,
Таку Енею рѣчъ сказавъ:
„Чого ты сильно зажурився
„И такъ надувся, якъ индикъ,
„Зо всѣмъ охлявъ и занудився,
„Мовъ по болотовѣ куликъ?
„Чѣмъ бильшь журитись, то все гирше,
„Заплутаешся въ лѣсѣ бильше,
„Покинь лишъ горе и заплюй.
„Пиди, вкладися гарно спати,
„А послѣ будешъ и гадати,
„Спочинь, да вже тогди миркуй.

* * *

Послухавши Еней Охрѣма,
Укрившись на полу лигъ спать;
Но лупавъ тилько все очима,
Не могъ ни крихты задрѣмать.
На всѣ боки перевертався,
До люльки разивъ три пріймався;
Знемигсяжъ мовъ и задрѣмавъ:
Якъ-ось Анхизъ іому приснився,
Изъ пекла батечко явився
И сыновѣ таке сказавъ:
„Прокинься, милое дитятко!
„Пробуркайся и проходись;
„Се твій прійшовъ до тебе батько,
„То не сполохайсь, не жахнись.
„Мене боги къ тобѣ послали
„И такъ сказати приказали:
„Що бъ вже ты билше не журивсь.
„Пошлють тобѣ щасливу долю,
„Що бъ учинивъ ты божу волю
„И швидче въ Римъ переселивсь.

* * *

„Збери всѣ човны що остались
„И гарно заразъ ихъ оправь;
„Придержъ своихъ що бъ не впивались
„И сю Сицилію оставь.
„Плыви и не журись небоже!
„Уже тобѣ скризь буде гоже.
„Да ще послухай щось скажу:
„Що бъ въ пекло ты зайшовъ до мене,
„Бо дѣло есть минѣ до тебе,
„Я все тобѣ тамъ покажу.
34 „И по Олипському закону,
„То пекла вже ты не минешъ;
„Бо треба кланятись Плутону,
„А то у Римъ не доплывешъ.
„Якусь тобѣ винъ казань скаже,
„Дорогу добру въ Римъ покаже,
„Побачишъ, якъ живу и я.
„А за дорогу не турбуйся,
„У пекло на простець промуйся,
„Пѣшкомъ — не треба и коня.

* * *

„Прощай же сизый голубочокъ!
„Бо вже стае на дворѣ свѣтъ;
„Прощай дитя! прощай сыночокъ!...
И въ землю провалився дѣдъ.
Еней съ просонья якъ схопився,
Дрижавъ одъ страху и трусився,
Холодный лився зъ іого питъ;
И всѣхъ Троянцивъ поскликавши
И лагодитись приказавши,
Що бъ завтра поплысти якъ свѣтъ.
35 Къ Ацесту заразъ самъ махнувши,
За хлѣбъ подяковавъ за силь;
И тамъ не довго щось побувши,

Вернувся до своихъ видтиль.
Ввесь день складались, да вбирались,
И свѣта тилько що дождались,
То посѣдали на човны.
Еней же ѣхавъ щось не смѣло,
Бо море дуже надоѣло,
Якъ чумакамъ дожчъ въ осени.

* * *

Венеря тилько що узрѣла,
Що вже Троянци на човнахъ,
Къ Нептуну на поклонъ побѣгла,
Що бъ не втопивъ ихъ у волнахъ.
Поѣхала въ своимъ ридванѣ,
Мовъ сотника якого пани,
Баскими конями якъ звѣръ.
И съ кинными проводниками,
Зъ трома на задѣ козаками,
А кони правивъ машталиръ.
36 На іому бѣла була свита
Изъ шаповальского сукна,
Тясомкою кругомъ обшита,
Сѣмъ кипъ стоялася вона.
На бакиръ шапочка стремѣла,
Далеко дуже червонѣла,
Въ рукахъ же довгій бувъ батигъ;
Имъ гримко ляскавъ винъ изъ лиха,
Скакали кони безъ отдыха;
Ридванъ мовъ вихоръ въ полѣ бѣгъ.

* * *

Пріѣхала, заторохтѣла,
Кобиляча якъ голова;
Къ Нептуну въ хату улетѣла
Такъ, якъ изъ вирію сова;
И не сказавши ни пив-слова,

Нехай, каже, твоя здорова
Бува, Нептуне, голова!
Якъ навижена прискакала,
Нептуна въ губы цѣловала,
Говорячи таки слова:
37 „Коли Нептунъ минѣ ты дядько,
„А я племинница тобѣ,
„Да тыжъ минѣ крещеный батько,
„Спасиби зароби собѣ.
„Моему поможи Енею,
„Що бъ винъ зъ ватагою своею,
„Щасливо ѣздивъ по водѣ.
„Уже и такъ пополякали,
„На силу бабы отшептали,
„Попався въ зубы бувъ бѣдѣ.

* *
*

Нептунъ моргнувши засмѣявся;
Венерю сѣсти попросивъ
И писля неи облизався,
Сивухи чарочку наливъ;
И такъ ѣи почастовавши,
Чого просила обѣщавши,
И заразъ зъ нею попрощавсь.
Повѣявъ вѣтръ зъ руки Енею,
Простивсь сердешненькій зъ землею,
Якъ стрѣлочка по морю мчавсь.
38 Поромщикъ ихъ що найглавнѣйшій,
Зъ Енеемъ ѣздивъ всякій разъ,
Іому слуга бувъ найвѣрнѣйшій,
По нашому винъ звавсь Тарасъ.
Сей сидя на кормѣ хитався,
По саме нельзя нахлистався,
Горѣлочки, коли прощавсь.
Еней велѣвъ іого приняти,

Що бъ не спустивсь на дно ныряти,
И въ лучшемъ мѣстѣ бы проспавсь.

* * *

Но видно вже пану Тарасу
Написано такъ на роду,
Що бъ тилько до сіого винъ часу
Терпѣвъ на свѣтѣ семъ бѣду.
Бо росхитавшись бризнувъ въ воду,
Нырнувъ — и не спытавши броду,
На ввыринки пишла душа.
Еней хотѣвъ, щобъ окошилась
Бѣда и бильшъ не продолжилась,
Що бъ не пропали всѣ съ коша.

ЕНЕИДА

НА

МАЛОРОССІЙСКІЙ ЯЗЫКЪ

переличёованная

И. КОТЛЯРЕВСКИМЪ.

ЧАСТЬ III.

Съ дозволенія

Санктпетербургской Цензуры.

Иждивеніемъ М. Парпуры.

ВЪ САНКТПЕТЕРБУРГѢ,
1798 года.

3

ЕНЕИДА

на

МАЛОРОССІЙСКІЙ ЯЗЫКЪ

перелицёованная.

Еней, сподарь, посумовавши,
На силу трохи вгамовавсь;
Поплакавши и поридавши,
Сивушкою почастовавсь;
Но все таки іого мутило
И коло серденька крутило,
Небижчикъ часто щось вздыхавъ;
Винъ моря дуже такъ боявся,
Що й на богивъ не полагався,
И батькови не довѣрявъ.
4 А вѣтры зъ заду все трубили
Въ потылицю іого човнамъ,
Що мчалися зо всеи силы
По чорнымъ пѣнявымъ водамъ;
Гребци и весла положили,
Да сидя люлечки курили
И курникали пѣсеньки
Козацьки, гарны Запорозьки,
А яки знали то й Московски —
Выгадовали брѣденьки.

* *
*

Про Сагайдачного спѣвали,
Либонь спѣвали и про Сѣчь;
Якъ въ Пикинеры набирали,
Якъ мандровавъ козакъ всю ничь;
Полтавську славили Шведчину,
И неня якъ свою дитину
Зъ двора проводила въ походъ;
Якъ пидъ Бендери пидступали,
Якъ безъ галушокъ помирали,
Колись якъ бувъ голодный годъ.
Не такъ-то дѣется все хутко,
Якъ швидко скочишь у човнокъ;
Еней нашъ пливъ хоть дуже прудко,
Да вжежъ винъ плававъ не деніокъ;
Довгенько по морю щось шляли,
А сами о свѣтѣ не знали;
Незнавъ Троянець ни одинъ,
Куда, про що и якъ швиндують
Куда се такъ вони мандрують,
Куды ихъ мчить Анхизивъ сынъ.

* * *

Отъ-такъ поплававши чи мало
И поблудивши по морямъ,
Якъ-ось и землю видко стало,
Побачили конець бѣдамъ;
До берега якъ разъ пристали,
Съ човнивъ на землю позбѣгали
И стали тута отдихать;
Ся, Нумелей, земелька звалась,
Вона Троянцямъ сподобалась,
Далось и ѣй Троянцивъ знать.
Розгардіяшъ наставъ Троянцямъ,
Изновь забули горіовать:
И всюди счастья есть поганцямъ,
А добры мусять погибать.

И тутъ вони не шановались,
А заразъ всѣ и потаскались,
Чого хотѣлося шукать:
Якому меду да горѣлки,
Якому молодици, дѣвки
Зъ зубивъ оскому що-бъ зогнать.

* *
*

Бурлаки си були моторны,
Тутъ познакомились заразъ,
Съ діявола швидки, проворны,
Пидпустять москаля якъ разъ;
Зо всѣми митью побратались,
Посватались и покумались,
Мовъ зъ роду тутечка жили;
Хто мавъ къ чому яку хибету,
Такого той шукавъ бенкету,
Всѣ вереміи пидняли.
7 Де досвѣтки, де вечирници,
Або весѣлья де було,
Дѣвчата де и молодици,
Кому родины надало;
То тутъ Троянци и вродились,
И лишь гляди, то й заходились
Коло жинокъ тамъ ворожить;
И чоловѣкивъ пидпоивши
Жинокъ, куды хто взявъ, повивши
Давай по чарцѣ зъ ними пить.

* *
*

Якижъ були до картъ охочи,
То не сидѣли даромъ тутъ,
Играли часто до пивночи
Въ *носка*, въ *пари*, у *лавы*, въ *джгутъ*,
У *панхвиля*, въ *визка* и въ *кепа;*
Комужъ изъ нихъ була дотепа,

То въ гроши грали въ *сѣмъ листивъ;*
Тутъ всѣ по воли забавлялись,
Пили, играли, женихались,
Ни хто безъ дѣла не сидѣвъ.
Еней одинъ не веселився,
Іому не мило все було,
Іому Плутонъ да батько снився
И пекло съ головы не шло;
Оставивши своихъ гуляти,
Пишовъ самъ по полю шукати,
Хто бы дорогу показавъ,
Куды у пекло шляхъ надыбать,
Щобъ розглядѣти и розвѣдать —
Бо въ пекло стежки винъ незнавъ.

* * *

Ишовъ, ишовъ, що ажъ изъ чуба
Въ три ряды капавъ питъ на нисъ,
Якъ-ось забачивъ изъ за-дуба,
Густый пройшовши уже лѣсъ;
На нижцѣ курячій стояла
Тамъ хатка дуже обветшала
И вся вертѣлася кругомъ;
Винъ до тои прійшовши хаты,
Господаря ставъ выкликати
И прищулився пидъ викномъ.
Еней стоявъ и дожидався,
Що бъ вышовъ зъ хаты хто нибудь,
У двери стукавъ, добувався,
Хотѣвъ бувъ хатку зъ нижки спхнуть:
Якъ вышла бабище старая,
Крива, горбатая, сухая,
Заплѣснѣвивша, вся въ шрамахъ;
Сыва, ряба, безъ-зуба, коса,

Розхристана, простоволоса.
И якъ въ намысти вся въ жовнахъ.

* * *

Еней таку побачивъ цяцю,
Незнавъ изъ ляку де стоявъ
И думавъ, що свою всю працю
На вѣки тута потерявъ;
Якъ ось до іого пидступила
Яга ся, и заговорила
Роззявивши свій страшный ротъ:
„Гай, гай же, слыхомъ послыхати
„Анхизенка въ вичи видати,
„Якій жъ тебе принѣсъ къ намъ чортъ?
„Давно тебе я дожидаю,
„И думала що вже пропавъ;
„Я все дивлюсь, да выглядаю,
„Ажъ-ось колы ты причвалавъ;
„Минѣ уже сказали зъ неба,
„Чого тобѣ пильненько треба,
„Отецъ твій бувъ у мене тутъ. —
Еней сіому подивовався,
И бабы сучои спытався,
Якъ, нененько, тебе зовуть!

* * *

„Я, Паночку, зовусь Сивилла,
„Ясного Хвеба попадья;
„При іого храмѣ посывѣла,
„Давно живу на свѣтѣ я;
„У Шведчину я дѣвовала,
„А Татарва якъ набѣгала,
„То вже я замужемъ була;
„И першу саранчу зазнаю;
„Колижъ бувъ трусъ, якъ изгадаю,
„То вся здригнусь якъ бы мала.

11 „На свѣтѣ всячину я знаю,
„Хоть ни куды и не хожу,
„А людямъ въ нуждѣ помогаю,
„Я имъ на звѣздахъ ворожу;
„Кому — чи трясцю одогнати,
„Отъ заушинъ чи пошептати,
„Або и волосъ изогнать;
„Шепчу и кори прогоняю
„И перелоги выливаю;
„Гадюкъ умѣю замовлять.

* * *

„Теперь ходимо у каплицю,
„Тамъ Хвебовѣ ты поклонись
„И обѣщай іому телицю,
„А послѣ гарно помолись;
„Не пожалѣй лишь золотого
„Для Хвеба свѣтлого, святого;
„Да и минѣ, тожъ, перекинь;
„То мы таки тобѣ щось скажемъ;
„А може въ пекло й трактъ покажемъ,
„Иди, утрись, й бильшъ не слинь.

12 Пришли въ каплицю передъ Хвеба,
Еней поклоны бити ставъ,
Що бъ изъ блакитнаго винъ неба
Іому всю ласку показавъ.
Сивиллу тутъ замордовало
И очи на лобъ позгоняло,
И дыбомъ волосъ ставъ сѣдый;
Клубкомъ изъ рота пѣна билась,
Самажъ вся корчилась, кривилась,
Мовъ духъ вселився въ неи злый.

* * *

Тряслась, кректала, подымалась,
Якъ сопуха чернѣла вся;

На землю впала, и валялась
Якъ у берлозѣ порося;
И що Еней молився бильше,
То все Сивиллѣ було гирьше;
А послѣ якъ перемолившсь,
Зъ Сивиллы только питъ котився;
Еней на неи все дивився,
Дрожавъ отъ страху и трусився.
13 Сивилла трохи очуняла,
Обтерла пѣну на губахъ,
И до Енея проворчала
Приказъ отъ Хвеба въ сихъ словахъ:
„Така богивъ Олипськихъ рада,
„Що ты и вся твоя громада
„Не будете по смерть въ Риму;
„Но що! тебе всѣ будуть знати,
„Имя твое тамъ величати —
„Но ты не радуйся сіому.

* *
*

„Ище ты выпьешъ добру повну,
„По всѣхъ усюдахъ будешъ ты,
„И долю гирьку, невгомонну
„Готовъ свою не разъ клясти.
„Юнона ще не вдоволилась;
„Ѣи що бъ злоба окошилась
„Хотябъ на правнукахъ твоихъ:
„Но послѣ будешъ жить по пански
„И люде всѣ твои Троянски
„Забудуть всѣхъ сихъ бѣдъ своихъ.
14 Еней похнюпившсь, дослухався
Сивилла що іому верзла;
Стоявъ, за голову узявся,
Не по іому ся рѣчь була:
„Трохи ты мене не морочишъ,

„Не росчовпу, що ты пророчишъ.
Еней Сивиллѣ говоривъ;
„Діяволъ знае, хто зъ васъ бреше,
„Трохи бъ минѣ було не легше,
„Якъ бы я Хвеба не просивъ.

* *
* *

„Та-вже, що буде, то и буде,
„А буде те, що богъ намъ дасть;
„Не духи мы, такіежъ люде,
„Колись намъ треба всѣмъ пропасть.
„До мене будь лишъ ты ласкава,
„Послушненька и не лукава,
„Мене до батька проведи;
„Я проходився бъ ради скуки,
„Побачити пекельны муки,
„А ну, на звѣзды погляди.
„Не першій я, да й непослѣдній
„Иду у пекло на поклонъ;
„Орхвей хоть бувъ не дуже гидный,
„Д—ащожъ іому зробивъ Плутонъ;
„А Геркулесъ якъ увалився,
„То-такъ у пеклѣ росходився,
„Що всѣхъ чортивъ порозгонявъ!
„А ну, черкнимъ — и для охоты
„Тобѣ я дамъ якойсь лихоты —
„Та-нужъ, кажи, щобъ вже я знавъ.

* *
* *

„Огнемъ, якъ бачу, ты играешъ,
Іому яга дала отвѣтъ:
„Ты пекла, видно, ще незнаешъ,
„Не милъ тобѣ уже сей свѣтъ;
„Не люблять въ пеклѣ жартовати,
„Отъ-тамъ тобѣ дадуться знати,
„Отъ-тилько нисъ туды посунь;

„Тобѣ тамъ буде не до шмыги,
„Якъ пиднесуть изъ оцьтомъ хвиги,
„То заразъ вхопыть тебе лунь.
„Колижъ сю маешъ ты охоту,
„У батька въ пеклѣ побувать,
„Минѣ дай заразъ за роботу,
„То я пріймуся мудровать:
„Якъ намъ у пекло довалитись
„И тамъ на мертвыхъ подивитись; —
„Ты знаешъ, дурень не бере —
„А хто хоть трохи въ насъ тямущій,
„Умѣе жить по правдѣ сущій,
„То той хоть з батька — то здере.

* * *

„Покиль же що, то ты послухай
„Того, що я тобѣ скажу;
„И головы собѣ не чухай,
„Я въ пекло стежку покажу:
„Въ лѣсу великому, густому,
„Въ непроходимому, пустому
„Якеесь дерево росте;
„На немъ кислици не простыи
„Ростуть, якъ жаръ все золотыи,
„А деревце те не товсте.
Изъ дерева сіого зломити
Ты мусишъ гильку хочъ одну;
Безъ неи бо и пидступити
Тобѣ не льзя предъ сатану;
Безъ гильки и на задъ не будишъ,
И съ тѣломъ душу ты загубишъ,
Плутонъ тебе закабалить.
Иди жъ, да тилько приглядайся,
На всѣ чотыри озирайся,
Де деревце те заблищить.

* * *

Зломивши жъ заразъ убирайся,
Якъ мога швидче утѣкай,
Не становись, не оглядайся
И уши чѣмъ позатыкай;
Хоть будуть голосы кричати,
Щобъ ты оглянувся прохати,
Не озирайся, да бѣжи.
Воны що бъ тилько погубити,
То будуть все тебе манити;
Отъ-тутъ себе ты покажи.
18 Яга тутъ, чортъ зна, де дѣвалась,
Еней остався тилько самъ;
Іому все яблоня здавалась,
Покою не було очамъ;
Шукать ѣи Еней попхався,
Втомивсь, засапавсь, спотыкався,
Покиль прійшовъ пидъ темный лѣсъ;
Коловсь сердечный объ тернину,
Пошарпався ввесь объ шипшину,
А де коли и рачки лѣзъ.

* * *

Сей лѣсъ густый бувъ несказанно
И сумно все въ іому було;
Щось выло тамъ безперестанно
И страшнымъ голосомъ ревло;
Еней молитву прочитавши
И шапку дуже пидвязавши,
У лѣсъ въ середину пишовъ;
Ишовъ и утомивсь чи мало,
Тогди вже на дворѣ смеркало.
А яблуни ще не знайшовъ.
19 Уже винъ начинавъ боятись
На всѣ чотыри озиравсь,
Трусивсь, да ни куды дѣватись

Далеко тяжко въ лѣсъ забравсь;
А гирьше йще іого злякало
Якъ-щось у очахъ засіяло,
Отъ-тутъ сердега опустивсь;
А послѣ дуже удивився,
Якъ пидъ кислиціой опинився —
За гильку заразъ ухватився.

* * *

И не подумавши ни мало
Напьявсь, за гиленьку смикнувъ,
Ажъ дерево те затрещало
Винъ заразъ гильку одчахнувъ.
И давъ чѣмъ-дужъ изъ лѣсу драла,
Що ажъ земля пидъ нимъ дрожала,
Бѣгъ такъ, що самъ себе не чувъ;
Бѣгъ швидко, не оставлявся,
Увесь объ колючки подрався,
Якъ чортъ у репьяхахъ ввесь бувъ.
Прибѣгъ къ Троянцямъ, засапався
И отдыхати простягнувсь;
Якъ хлюща потомъ облывався,
Трохи, трохи не захлебнувсь.
Звелѣвъ зъ хлѣва воливъ пригнати,
Цапивъ зъ вивцами готовати,
Плутону въ жертву принести,
И всѣмъ богамъ, що пекломъ правлять,
И грѣшныхъ тормошать, да давлять;
Щобъ гнѣву имъ не навести.

* * *

Якъ-тилько та сумрачна, темна
Изъ неба злѣзла чорна ночь;
Година жъ стала дуже певна,
Якъ повтѣкали звѣздки прочь;
Троянци всѣ заворушились,

Совалися и камешились
На жертву пригонять быкивъ;
Дяки съ попами позбирались,
Зо всѣмъ служити всѣ прибрались,
Огонь роскладенный горѣвъ.
21 Пипъ заразъ взявъ вола за роги,
У лобъ обухомъ зацѣдивъ,
И сунувъ голову мижь ноги,
Ему нижъ въ пузо засадивъ;
И вынявъ тельбухи съ кишками,
Росклавъ гарненько ихъ рядами,
И тилько кендюхъ розглядавъ;
Енею послѣ божу волю
И всѣмъ Троянцямъ добру долю,
Мовъ по звѣздамъ все вѣщувавъ.

* *
*

Якъ-тутъ зъ скотиною возились
И харамархали дяки,
Якъ вивци и цапы дрочились,
Въ рѣзницяхъ мовъ ревли быки;
Сивилла тутъ гдѣ ни взялася,
Запѣнилась и вся тряслася
И голосъ заразъ пидняла:
„Къ чортамъ вы швидче всѣ изгиньте,
„Мене зъ Енеемъ тутъ покиньте,
„Не ждить, щобъ три-шія дала.
22 А ты, мовляла и къ Енею,
Моторный смѣлый молодець,
Прощайся съ юртою своею,
Ходимъ у пекло — тамъ отець
Насъ твій давно вже дожидае,
И може безъ тебе скучае —
А ну, пора чипчиковать.
Возьми въ дорогу хлѣба, соли,

Щобъ не дойти до гирькой доли,
Изъ голоду не помирать.

* * *

Не йди въ дорогу безъ запасу,
Бо на що-серце хвистъ пидгнешъ.
И де, де иншого ты часу
И крихты хлѣба не найдешъ;
Я въ пекло стежку протоптала,
Не разъ не два я тамъ бувала,
Я знаю тамошній народъ;
Дорожки всѣ, всѣ уголочки,
Всѣ закоморки, всѣ куточки
Уже не первый знаю годъ.
23 Еней въ сю путь, якъ разъ зобрався,
Шкаповы чоботы набувъ,
Пидтыкався, пидперезався,
И поясъ цупко пидтягнувъ;
А въ руки добру взявъ дручину,
Оборонять сѣду личину,
Якъ лучится де отъ собакъ.
А послѣ за руки взялися,
Прямцемъ до пекла поплелися,
Пишли у гости до чортякъ.

* * *

Теперь же думаю, гадаю,
Трохи не годи вже писать,
Изъ-роду пекла я не знаю,
Не вмѣю жъ, далиби, брехать;
Хиба читатели подождите,
Вгамуйтесь трохи, не гоните,
Пиду я до людей старыхъ;
Щобъ ихъ объ пеклѣ роспытати
И попрошу ихъ росказати,
Що чули отъ дѣдивъ своихъ.

24 Виргилій же нехай царствуе,
Розумненькій бувъ чоловѣкъ,
Нехай не вадить, якъ не чуе,
Бо въ давній дуже живъ винъ вѣкъ.
Не такъ теперь и въ пеклѣ стало,
Якъ въ старину колись бувало,
И якъ покійникъ написавъ;
Я може що ни-будь прибавлю,
Перемѣню и що оставлю,
Пысну — якъ отъ старыхъ чувавъ.

* * *

Еней зъ Сивиллою хватались
До пекла швидче щобъ прійти,
И дуже пильно приглядались,
Туда що бъ двери якъ найти;
Якъ-ось — передъ якуюсь гору
Пришли, и въ ней глубоку нору
Знайшли и вскочили туды.
Пишли пидъ землю темнотою,
Еней все щупався рукою,
Що бъ не ввалитися куды.
25 Ся улиця вела у пекло,
Була вонюча и грязна;
У ней и въ день було мовъ смеркло,
Отъ дыму вся була чадна;
Жила зъ сестрою тутъ дрѣмота,
Сестра же звалася зѣвота,
Поклонъ си перве отдали
Тѣпахѣ нашему Енею
Зъ іого старою попадею —
И послѣ далѣ повели.

* * *

А по тимъ смерть до артикулу
Имъ отдала косою честь,

На передъ стоя калавуру;
Яки у ѣи мосци есть:
Чума, война, харцизство, холодъ,
Короста, трясця, парши, голодъ;
За неюжъ туть стояли въ рядъ
Коръ, виспа, шолуди, бешиха,
И всѣ мірянски, знаемъ, лиха,
Що насъ безъ милости морятъ.
26 Ище жъ не все тутъ окошилось,
Ище брѣла ватага лихъ:
За смертію у слѣдъ валилось
Жинокъ, свекрухъ и мачухъ злыхъ.
Вотчимы шли, тести скупяги,
Були и наши побродяги,
Сердиты шурины, браты,
Зовыци, братовы, ятровки —
Що все грызутся безъ умовки —
И всяки тутъ були каты.

* * *

Якіись злы-дни ще стояли,
Жовали все въ зубахъ папиръ,
Въ рукахъ каламари держали
За уши жъ настромляли пѣръ:
Се все десяцки, то соцкіе,
Начальники, пьявки людскіе,
И всѣ прокляты писари;
Исправники все ваканціовы,
Судьи и стряпчи безтолковы,
Повѣренны, секретари.
27 За сими йшли святы понуры,
Що не дивились и на свѣтъ,
Смиренненькои були натуры,
Складали руки на живитъ;
Умыльно богу все молились,

На тиждень по три дни постились
И въ слухъ не лаяли людей;
Но тихо миръ пересуждали
И въ день николи не гуляли —
Въ ночи жъ було не безъ гостей.

* * *

На супротивъ сихъ окаянныхъ,
Була ватага волоцюгъ,
Мандріохъ, фиглярокъ притаманныхъ
И бахуривъ на цѣлый плугъ;
Зъ обстриженными головами,
Зъ пидрѣзанными пеленами,
Воны стояли на голо.
И Панночокъ филтификетныхъ,
Ласкавыхъ, гарнихъ, и дошпетныхъ
Багацько вельми щось було.
28 И молодици молоденьки,
Що вышли за мужъ за старыхъ,
Що всякій часъ були раденьки
Принадить хлопцивъ молодыхъ;
И тѣ тутъ дядины стояли,
Що неплодущимъ помогали,
Для нихъ семейку розплодить;
Маленьки дѣти тамъ кричали,
Своихъ пань-матокъ проклинали,
Що не дали на свѣтѣ жить.

* * *

Еней, хоть сильно тутъ дивився
Такой великой новинѣ,
Та-вже отъ страху такъ трусився,
Охлявъ мовъ сидя на конѣ.
Побачивши жъ ище изъ-далѣ,
Яки тамъ дива плазовали,
Кругомъ куда ни поглядишъ —

Злякавсь, къ Сивиллѣ прихилився,
Хватавсь за плахту и тулився,
Мовъ отъ кота въ засѣцѣ мышъ.
29 Вертѣлися тутъ великаны,
Русалки, вѣдьмы, упыри,
Арапы чорны и поганы,
Зъ рогами мовъ були тури;
Верблюды зъ страшными горбами,
И гадъ изъ острыми жалами
Шипѣли, корчились повзли
Огненныя зъ крилами зміи
Съ пивъ-локтя, бѣгали кощіи,
На курячихъ ногахъ козлы.

* *
*

Ненаськи же були: Горгоны,
Кентаври, Грифы, Бріярей,
Химеры, карлы, Гарпагоны
И жовтихъ Бугскихъ тьма ужей;
Еней хотѣвъ тутъ показатись,
Що будто винъ не зна боятись,
Трощить було задумавъ чудъ; —
Но за руки іого схопила,
Сивилла и отговорила,
Що бъ не заходивъ дурно въ трудъ.
30 И въ дальнѣшій путь патаскала,
Не скалився бы да ишовъ;
И такъ швиденько мандровала,
Еней не чувъ ажъ пидошовъ,
Хватаючися за ягою;
Якъ ось узрѣли предъ собою
Чрезъ рѣчку въ пекло перевозъ:
Ся рѣчка Стиксомъ называлась,
Сюды ватага душъ збиралась,
Щобъ хто на той бикъ перевѣзъ.

* *
*

И перевозчикъ тутъ явився,
Якъ циганъ смуглой твари бувъ,
Отъ сонця ввесь винъ попалився
И губы якъ пузырь надувъ;
Очища въ лобъ позападали,
Сметаною позаплывали,
А голова вся въ ковтунахъ;
Изъ рота слина все котилась,
Якъ клочье борода скомшилась,
Всѣмъ задававъ собою страхъ.
31 Сорочка звязана узлами
Держалась въ силу на плечахъ,
Попричепляна мотузками,
Якъ решето була въ диркахъ;
Замазана була на палець,
Запалена ажъ капавъ смалець,
Обутый въ драны постолы;
Изъ диръ онучи волочились,
Зо всѣмъ, хочь выжми, помочились,
Пошарпаны штаны були:

* * *

За поясъ лыко отвѣчало,
Высѣвъ на іому гаманець;
Тютюнъ и люлька и кресало
Лежали губка, кременець.
Харономъ перевизчикъ звався,
Собою дуже величався,
Бо й не на шутку бувъ божокъ.
Съ крючкомъ весельцемъ погрибався,
По Стиксови якъ стрѣлка мчався
Бувъ човенъ легкій якъ пушокъ.
32 На ярмалцѣ якъ слобожане,
А бо на красному торгу
До рыбы товплятся міряне,

Було на сіому такъ лугу;
Душа товкала душу въ боки
И щекотали мовъ сороки;
Той пхавсь, той сунувсь, иншій лизъ;
Всѣ мялися, перебпрались,
Кричали, спорили и рвались
И всякъ хотѣвъ, іого щобъ визъ.

* *
*

Якъ гуща въ сировцѣ играе,
Шипятъ якъ киснуть бураки,
Якъ противъ сонця рій гуляе;
Гули си такъ небораки.
Харона плачучи прохали,
До іого руки простягали,
Щобъ взявъ зъ собою на каюкъ;
Но сей того плачу байдуже,
На прозьбы винъ глядѣвъ не дуже —
Злый зъ сына бувъ старый дундукъ.
И знай що все весломъ махае
И въ морду тыче хочъ кому,
Отъ каюка всѣхъ одгоняе,
А по выбору своему
Въ човнокъ по трошечку сажае,
И заразъ човенъ одпихае,
На другій перевозить бикъ;
Кого не возьме, якъ затнется,
Тому сидѣти доведется,
Не бойсь и цѣлый може вѣкъ.

* *
*

Еней въ кагалъ сей якъ убрався,
Що бъ зближитися къ пороиу;
То съ Палинуромъ повстрѣчався,
Що штурманомъ бувъ при іому.
Тутъ Палинуръ предъ нимъ заплакавъ,

Про долю злу свою балакавъ,
Що черезъ рѣчку не везуть:
Но баба заразъ розлучила,
Енея къ батьку потащила,
Що бъ довго не базикавъ тутъ.
Попхались къ берегу поближче
Пришли пидъ самый перевѣзъ,
Де засмальціованый дѣдыще
Вередовавъ якъ въ греблѣ бѣсъ;
Кричавъ мовъ будто навиженый,
И кобенивъ народъ хрещеный,
Якъ водиться въ шинкахъ у насъ;
Досталось родичамъ сердечнымъ,
Не дуже лаявъ словомъ гречнымъ,
Нехай вже зносять въ добрый часъ.

* * *

Харонъ такихъ гостей узрѣвши,
На ихъ изъ-коса подививсь,
Якъ быкъ скаженый заревѣвши,
Запѣнивсь дуже и озливсь:
„Видкиль такіи се мандріохи,
„И такъ уже васъ тутъ не трохи,
„Якого чорта вы прійшли;
„Хиба що бъ хаты холодити,
„Васъ треба такъ одпроводити,
„Щобъ вы и мѣсця не найшли.
„Геть, прочь, вбирайтесь видциль къчорту,
„Я вамъ потыличника дамъ;
„Побью всю пыку, зубы, морду,
„Ажъ не позна васъ дѣдько самъ;
„И іонъ вже якъ захрабровали,
„Що и живы примандровали,
„Бачь гирявы чого хотять;
„Не дуже я на васъ покваплюсь,

„Тутъ зъ мертвыми ось не управлюсь,
„Такъ и надъ шіею стоять.

* * *

Сивилла бачить що не шутка,
Бо дуже сердився Харонъ;
И що бъ нездѣлалась попудка,
Дала старыганю поклонъ:
„Да ну, на насъ лишъ придивися,
Сказала: „дуже не гнѣвися,
„Не самы мы прійшли сюды;
„Хиба жъ мене ты не пизнаешъ,
„Що такъ кричишъ на насъ, гукаешъ —
„Оце не виданы бѣды!
„Ось глянься, що оце такее!
„Утихомирься, не бурчи;
„Ось деревце, бачь, золотее,
„Теперь же, коли хочь, мовчи.
По тимъ все дрибно росказала,
Кого у пекло провожала,
До кого, якъ, про що, за чимъ.
Харонъ же заразъ схаменувся,
Развивъ съ чотыри погребнувся,
И съ каючкомъ причаливъ къ нимъ.

* * *

Еней зъ Сивиллою своею
Швиденько въ човничокъ войшли;
Кальною рѣчкою сіею
На той бикъ въ пекло поплыли;
Вода въ росколины лилася,
Що ажъ Сивилла пиднялася,
Еней боявсь що бъ не втонуть;
Но панъ Харонъ нашъ потрудився,
На той бикъ такъ перехопився,
Що не льзя й окомъ измыгнуть.

37 Приставши высадивъ на землю,
Увзявъ копѣйку за труды,
За праціовиту винъ греблю,
Ище сказавъ ити куды.
Пройшовши видциль гонивъ зъ двое,
Побравшись за руки обое,
Побачили що-ось лежавъ
У бурьянѣ бровко мургурый,
Три головы мавъ сей песъ мурый,
Винъ на Енея загарчавъ.

* * *

З гавкавши на три языки,
Уже бувъ кинувсь и кусать,
Еней пиднявъ тутъ крикъ великій,
Хотѣвъ чѣмъ дужъ назадъ втѣкать.
Ажъ баба хлѣбъ бровку швырнула
И горло глевтякомъ заткнула,
То винъ за кормомъ и погнавсь;
Еней же зъ бабою старою,
То сякъ, то такъ по пидъ рукою
Тихенько отъ бровка убравсь.

38 Теперь Еней ввалився въ пекло,
Прійшовъ зо всѣмъ на иншій свѣтъ;
Тамъ все поблѣдло и поблекло,
Не ма ни мѣсяця, ни звѣздъ;
Тамъ тилько туманы велики,
Тамъ чутны жалобныи крики,
Тамъ мука грѣшнымъ не мала.
Еней зъ Сивиллою глядѣли,
Яки тутъ муки всѣ терпѣли,
Якая кара всѣмъ була.

* * *

Смола тамъ въ пеклѣ клекотѣла
И грѣлася все въ казанахъ,

Живица, сѣрка, нефть кипѣла;
Палавъ огонь, великій страхъ!
Въ смолѣ сей грѣшники сидѣли
И на огнѣ пеклись, горѣли,
Хто якъ, за вищо заслуживъ.
Пѣромъ не можно написати,
Не можно и въ казкахъ сказати,
Якихъ було богацько дивъ!
Панивъ за те тамъ мордовали
И жарили зо всѣхъ бокивъ,
Що людямъ льготы не давали
И ставили ихъ за скотивъ;
За те воны дрова возили,
Въ болотахъ очеретъ косили,
Носили въ пекло на пидпалъ.
Чорты за ними приглядали,
Залѣзнымъ прутьемъ пидгоняли,
Коли якій зъ нихъ пристававъ.

* * *

Огненной пугою тамъ драли
Кругомъ и спину и живитъ,
Себе що сами убивали,
Якимъ остывъ нашъ бѣлый свѣтъ.
Гарячимъ дiогтемъ заливали,
Ножами пидъ боки штиркали,
Що бъ не хапались умирать;
Робили розныи имъ муки,
Товкли у мущирахъ ихъ руки,
Не важились що бъ убивать.
Богатымъ да скупымъ вливали
Горяче золото у ротъ;
А брехунивъ тамъ заставляли
Лизать горячихъ сковородъ;
Яки жъ изъ роду не женились,
Да по чужихъ куткахъ живились,

Таки повѣшены за крюкъ,
Зачеплены, за грѣшне тѣло,
На свѣтѣ що грѣшило смѣло,
А не боялося и мукъ.

* *
*

Всѣмъ старшинамъ тутъ безъ розбору,
Панамъ, пидпанкамъ и слугамъ,
Давали въ пеклѣ добру хлiору,
Всѣмъ по заслузѣ, якъ котамъ.
Тутъ всякiи були цехмистры
И ратманы и бургомистры,
Судьи, пидсудки, писари;
Яки по правдѣ не судили,
Да тилько грошики лупили
И отбирали хабари.
41 Жинокъ своихъ що не держали
Въ рукахъ, а волю имъ дававъ,
По весѣльяхъ ихъ одпускали,
Що бъ часто въ перезвахъ бувавъ,
И до пивночи тамъ гуляли,
И въ гречку де-коли скакали —
Таки сидѣли у шапкахъ
И съ превеликими рогами,
Съ зажмуренными всѣ очами,
Въ кипячихъ сѣркой казанахъ.

* *
*

И всѣ разумны филозопы,
Що въ свѣтѣ вчились мудровать;
Ченци, попы и крутопопы,
Мирянъ що бъ знали научать.
Що бъ не гонялись за гривнями,
Що бъ не возились зъ попадями,
Та знали бъ церковъ що бъ одну;
Ксендзи по кинскiй що бъ не ржали,

А мудры звѣздъ що бъ не знимали —
Були въ огнѣ на самомъ дну.
42 Батьки, яки сынивъ не вчили,
А гладили по головкахъ,
И тилько знай що ихъ хвалили,
Кипѣли въ нефти въ казанахъ;
Що черезъ ихъ сынки въ ледащо
Пустилися пишли въ ни на що,
А послѣ чубили батькивъ,
И всею силою бажали,
Батьки що бъ швидче умирали,
Що бъ имъ принятись до замкивъ.

* *
*

И тѣ були тамъ лыгоминци,
Пидбуривали що дѣвокъ,
Що въ вѣкна дрались по драбинцѣ
Пидъ темный тихій вечерокъ;
Що будуть сватать ихъ брехали,
Пидманивали, улещали,
Поки добрались до конця.
Тогди дѣвки обманъ познали,
Да ба! — уже товстеньки стали,
Що послѣ соромъ до вѣнця.
43 Були тамъ купчики проворны,
Що ѣздили по ярмалкамъ,
И на аршинецъ на пидборный,
Поганый продавали крамъ.
Тамъ всякіи були пронозы,
Перекупки и шмаровозы,
Жиды, мѣняйлы, шинкари
И тѣ, що хвиги мыги возять,
Що въ боклагахъ гирячій носять,
Тамъ всѣ пеклися крамари.

* *
*

Паливоды и волоцюги,
Всѣ зводники и всѣ плуты;
Ярыжники и всѣ пьянюги,
Обманщики и всѣ моты,
Всѣ ворожбиты, чародѣи,
Всѣ гайдомаки и всѣ злодѣи,
Шевци, кравци и кавали,
Цехи рѣзницкій, коновальскій,
Кушнирскій, ткацкій, шаповальскій,
Кипѣли въ пеклѣ всѣ, въ смолѣ
Тамъ всѣ невѣрны и христьяне,
Були паны и мужики,
Були шляхтяне и мѣщане
И молоды и старики,
Були богаты и убоги,
Прямы були и кривоноги,
Були видющи и слѣпы,
Були и штатски и военны,
Були и пански и казенны,
Були міряне и поны.

* * *

Гай! гай! да нѣгде правды дѣти,
Брехня жъ наробить лиха бильшъ,
Сидѣли тамъ скучны піиты,
Писарчуки поганыхъ вѣршъ;
Великіи терпѣли муки,
Звязаны були имъ руки
Мовъ у Татаръ терпѣли плѣнъ;
Отъ-такъ и нашъ братъ попадется,
Що пише, не остережется,
Якій же втерпить іого хрѣнъ.
Еней отъ сихъ якъ отступився,
И далѣ трохи одойшовъ,
То на другее нахопився,

Жиночу муку тутъ найшовъ —
Въ другимъ зо всѣхъ сихъ караванѣ
Пиджаріовали якъ у бани,
Що ажъ кричали на чѣмъ свѣтъ;
Оцѣ-то голосъ исправляли,
Бо дуже выли и пищали,
Писля кути мовъ ни живитъ.

* *
*

Тамъ дѣвки, бабы, молодыци
Кляли себе и ввесь свій ридъ,
Кляли всѣ жарты, вечерници,
Кляли и жизнь и бѣлый свѣтъ;
За те имъ такъ тамъ задавали
Що черезъ мѣру мудровали
И верховодили надъ всѣмъ;
Хоть чоловѣкамъ не онее,
Да коли жинци бачишь тее,
Такъ труба угодити имъ.
46 Були тамъ честны пустомолки,
Що знали ввесь святый законъ,
Молилися безъ остановки
И били сотъ по пять поклонъ.
Якъ въ церквѣ межъ людьми стояли
И головами все хитали;
Якъ же були на самотѣ,
То молитовники ховали,
Казились, бѣгали, скакали
И гирьше де-що въ темнотѣ.

* *
*

Були и тіи тамъ панянки,
Що наряжались на показъ;
Мандріохи, фліорки и дымтянки,
Що продаютъ себе на часъ.
Си въ сѣрцѣ и въ смолѣ кипѣли

За те, що жирно дуже ѣли
И що ихъ не страшивъ и пистъ;
Що все прикушували губы.
И скалили бѣленьки зубы.
Да не давали старшимъ мѣстъ.
47 Пеклись тутъ гарны молодици,
Ажъ жаль було на ихъ глядѣть,
Чорнявы, повны, милолицы;
И си тутъ мусили кипѣть,
Що за мужъ за старыхъ ходили
И мышакомъ ихъ покормили,
Що бъ послѣ гарно погулять,
И съ паробками поводитись
На свѣтѣ весело нажитись
И не голоднымъ умирать.

* * *

Тамъ мучилися и вдовици
Съ куделями на головахъ,
Що бѣгали на вечерници,
Були жъ смирненьки при людяхъ;
А безъ людей, не можно знати,
Себе чѣмъ мали забавляти,
Про те лишъ знали до дверей.
Имъ тяжко въ пеклѣ докоряли,
Смолы на щоки налѣпляли,
Що бъ не дурили такъ людей.
48 Бо щоки терли миніею,
А блейвасомъ и нисъ и лобъ;
Що бъ краскою, хоть не своею,
Причаровать къ себѣ народъ;
Изъ рѣпы пидставляли зубы,
Ялозили все смальцемъ губы,
Що бъ пидвести на грѣхъ людей:
Пиндючили якіись бочки,

Мостили въ пизуси платочки,
Все жарты имъ були да смѣхъ.

* *
*

За сими по ряду шкварчали
Въ роспаленныхъ сковородахъ
Старыи бабы що ворчали,
Базикали о всѣхъ дѣлахъ;
Все тилько старину хвалили,
А молодыхъ товкли, да били,
Не думали жь яки були;
Ище якъ сами дѣвовали,
Да съ хлопцями якъ гарціовали,
Та й по дитынцѣ привели.
Вѣдіомъ же тутъ колесовали
И всѣхъ шептухъ и ворожокъ,
Тамъ жилы зъ нихъ чорты мотали
И безъ вытушки на клубокъ;
На припечкахъ що бъ не орали,
Да ще у коменъ не лѣтали,
Не ѣздили бъ на упырахъ;
И що бъ дожщу не продавали,
Въ ночи людей що бъ не лякали,
Не ворожили бъ на бобахъ.

* *
*

А зводницямъ таке робили,
Що цуръ іому вже и казать;
На грѣхъ дѣвокъ що пидводили
И симъ учились промышлять;
Жинокъ отъ чоловѣкивъ крали,
И волоцюгамъ помогали
Людскій рогами лобъ вѣнчать;
Що бъ не своимъ не торговали,
Того бъ на откупъ не давали,
Що треба про запасъ держать.

50 Еней щось бачивъ тамъ не мало
И всякихъ грѣшниць у смолѣ,
Якъ съ кабанивъ топили сало,
Такъ шкварилися си на огнѣ;
Були и свѣцьки и черници,
Були дѣвки и молодици,
Були и панньи й панночки;
Були въ свиткахъ, були въ ребронахъ,
Були въ намѣткахъ, шиньіонахъ,
Були всѣ грѣшны жиночки.

* * *

Но се! були все осужденны,
Яки померли не теперь,
Безъ суду жъ не палывъ пекельны
Огонь — не давно хто умеръ;
Си всѣ були въ другомъ загонѣ,
Якъ бы лошата, або кони,
Не знали попадуть куда;
Еней на первыхъ подивившись,
И о бѣдахъ ихъ пожурившись,
Пишовъ въ другіи ворота.
51 Ввійшовши же въ якусь свѣтлицю,
Побачивъ тамъ багацько душъ,
Вмѣшавсь якъ разъ мижъ ихъ станицю,
Промижъ гадюкъ мовъ чорный ужъ;
Тутъ розны души похожали,
Все думали да все гадали,
Куда-то за грѣхи ихъ впруть,
Чи въ рай ихъ впустють веселитись,
Чи може въ пекло посмалитись
И за грѣхи имъ носа втруть.

* * *

Було имъ власно розмовляти
Про всякіи свои дѣла,

И думати и мирковати
Яка душа, де, якъ жила;
Богатый тутъ на смерть гнѣвився,
Що винъ съ гришми не розличився,
Кому и килько треба дать;
А бѣдный тосковавъ, нудився,
Що винъ на свѣтѣ не нажився,
52 И що не вспѣвъ и погулять?
Сутяга толковавъ указы,
И що-то значить нашъ статутъ,
Росказовавъ свои проказы,
На свѣтѣ що робивъ сей плутъ.
Мудрець же хвизики провадивъ,
Знай толковавъ якихсь монадивъ,
И думавъ видкиль взявся свѣтъ.
А мартоплясъ кричавъ, смѣявся,
Росказовавъ и дивовався,
Що добре знавъ панивъ дурить.

* * *

Судья тамъ признавався смѣло,
Що съ гудзиками за мундиръ
Переоначивъ праве дѣло
И може бъ навѣстивъ Сибирь;
Да смерть избавила косою,
Що бъ катъ легенькою рукою
Плечей іому не покропивъ.
А лѣкарь скризь ходивъ съ ланцетомъ,
Зъ слабительнымъ и спермацетомъ,
Да чванився, якъ людей моривъ.
53 Тамъ дармо-ѣды похожали,
Всѣ фертики и паничи,
На пальцяхъ нохтики кусали,
Роспринды вшись якъ павичи;
Все очи въ гору пиднимали,

По свѣту нашему вздыхали,
Що рано ихъ побрала смерть;
Не всѣмъ що головы вскружили,
Не всѣхъ на свѣтѣ подурили,
Не всѣмъ успѣли носа втерть.

* * *

Моты, картіожники, пьянюги,
И ввесь проворный, честный родъ;
Лакеи, конюхи и слуги,
Всѣ кухари и ввесь набродъ
Побравшись за руки ходили
И все о плутняхъ говорили,
Якъ паній и панивъ дурили,
И якъ робили, якъ жили,
Якъ по шинкамъ въ ночи ходили,
И якъ зъ кишень хустки тягли.
54 Тамъ придзигліованки журились,
Що нѣкому вже пидморгнуть,
За ними бильшъ не волочились,
И смѣтьемъ ихъ засыпанъ путь;
Тутъ бильше що бъ не ворожили,
Людей бы добрыхъ не дурили. —
Яки жъ дѣвокъ охочи бить,
Зубами зъ серця скреготали,
Що наймички ихъ не вважали,
И не хотѣли имъ годить.

* * *

Еней узрѣвъ свою Дидону
Осмалену, мовъ головня,
Якъ разъ по нашому закону
Предъ нею шапочку изнявъ;
„Здорова будь, де ты взялася,
„И ты сердечна приплелася
„Изъ Карпагена ажъ сюда;

„Якого бѣса ты спеклася,
„Хиба на свѣтѣ нажилася,
„Чортъ мавъ тобѣ тогди стыда.
„Яка моторна молодиця,
„Да гляньея вмерла за любки;
„Румяна, повна, бѣло-лиця,
„Хто прежъ глядѣвъ, лызавъ губки;
„Теперь зъ тебе яка утѣха,
„Нихто не гляне и для смѣха,
„На вѣкъ теперь пропала ты;
„Я, далиби, въ томъ не виною,
„Що такъ раздяковавсь съ тобою,
„Минѣ приказано втекти.

* * *

„Теперь же, коли хочь, злыгаймось,
„И нумо жить такъ, якъ жили;
„Тутъ закуримъ, заженихаймось,
„Вже не розлучимсь николи; —
„Чи бачъ якъ я тебе шаную,
„Що коли хочъ, и поцѣлую.
Іому жъ Дидона на отрѣзъ
Сказала: „Къ чорту убирайся,
„До мене бильшъ не прихиляйся;
„Лишъ сунсь, тобѣ росквашу нисъ.
Сказавши, чортъ вѣсть де пропала,
Еней не знавъ що и робить,
Коли бъ яга не закричала,
Що довго годѣ говорить;
То може такъ бы застоявся,
Що тамъ и досвѣтку дождався
И ребра можебъ полѣчивъ:
Съ жинками щобъ не женихався,
Надъ мертвыми не надглумлявся,
До смерти вдовъ не доводивъ.

* * *

Еней зъ Сивиллою попхався
Въ пекельную по далѣ глушъ;
Якъ на дорозѣ повстрѣчався
Зъ громадою знакомыхъ душъ:
Тутъ всѣ зъ Енеемъ обнимались,
Чоломкались и цѣловались,
Побачивши князька свого;
Тутъ всякъ смѣявся, реготався,
Еней до всѣхъ ихъ доглядався,
Знайшовъ зъ Троянцивъ ось-кого:
57 Грицька, Терешка, Опанаса,
Панька, Охрѣма и Харка,
Ероху, Ермоленка, Власа,
Кузьму, Пархома и Яцька,
Омельку, Сидора, Евхима,
Потапа, Лазаря, Трохима;
Були Денисъ, Остапъ, Евсѣй
И всѣ Троянци, що втопились,
Якъ на човнахъ зъ нимъ волочились,
И самъ Вернигора Муйсѣй.

* * *

Жидивска школа завелася,
Великій крикъ всѣ пидняли,
Де реготня тутъ ни взялася,
И всяку всячину верзли;
Згадали, чортъ самъ зна, колишне,
Балакали уже и лишне,
Еней самъ тута розходивсь;
Що-сь балагурили довгенько,
Хоть изошлися и раненько,
Да панъ Еней нашъ опизнивсь.
58 Сивиллѣ се не показалось,
Що такъ пахолокъ застоявсь,
Що дитятко такъ розбрехалось,

И по пустому забавлялось;
На іого гризно закричала,
Залаяла, запорощала,
Що ажъ Еней ввесь затрусивсь,
Троянци то же всѣ здригнули,
Куда хто запопавъ махнули,
Еней за бабою пустивсь.

* * *

Ишли, якъ бы мнѣ не збрехати,
Долиной, полемъ и лѣскомъ,
Якъ-ось забачили и хаты
И весь Плутонивъ царскій домъ.
Сивилла пальцемъ указала,
Зрадѣвъ Енеевѣ сказала:
„Отъ-тутъ и панъ Плутонъ живе
„И съ Прозерпиною своею,
„До ихъ-то на поклонъ съ гиллею,
„Теперь я поведу тебе.
59 И тилько що прійшли къ воротамъ,
И въ двирь пустилися чвалать,
Якъ баба бридка, криво-рота,
Хто йде! ихъ стала окликать.
Мерзене чудо се стояло
И било близъ воротъ въ клепало,
Якъ въ Панскихъ водится дворахъ;
Обмотана вся ланцюгами,
Гадюки вилися клубками
На головѣ и на плечахъ.

* * *

Вона безъ всякого обману
И щиро безъ обенякивъ
Робила грѣшнымъ добру шану,
Ремнями драла мовъ быкивъ;
Кусала, гризла, бичовала,

Кришила, била и щипала,
Топтала, дряпала, пекла,
Порола, корчила, товкла,
Вертѣла, рвала, шпиговала
И кровъ изъ тѣла ихъ пила.
Еней бѣдняжка излякався,
Увесь якъ крейда побѣлѣвъ,
И заразъ у яги спытався,
Хто ѣй такъ мучити велѣвъ;
Вона іому все росказала
Такъ, якъ сама здорова знала,
Що въ пеклѣ есть судья Оякъ;
Хоть винъ на смерть не осуждае,
Да мучити повелѣвае,
И якъ велить — и мучать такъ.

* * *

Ворота сами одчинились,
Не смѣвъ нихто ихъ задержать,
Еней съ Сивиллою пустились,
Що бъ Прозерпинѣ честь отдать;
И пиднести ѣй на болячку,
Ту суто-золоту гиллячку,
Що сильно такъ вона бажа.
Но къ ѣй Енея не пустили,
Прогнали трохи и не били,
Бо хирѣла ихъ госпожа.
А далѣ вперлись и въ будынки
Пид-земного сіого царя,
Було не видно ни пилынки,
А все въ нихъ свѣтло якъ зоря;
Цвяхованы тамъ були стѣны
И викна всѣ зъ морскои пѣны;
Шумыха, олово, свинець,
Блищали мѣди тамъ и крыци,

Всѣ убраны були свѣтлици,
И въ правду — панскій бувъ дворець.

* *
*

Еней зъ ягою розглядали,
Всѣ дива тамъ, яки були,
Роты свои пороззявляли
И очи на лобы пьяли;
Про-мижъ собою все зглядались,
Всіому дивились, осмѣхались,
Еней на радощахъ скакавъ;
Оттутъ-то души ликовали,
Що праведно въ міру живали,
Еней и сихъ тутъ навѣщавъ.
62 Сидѣли руки поскладавши,
Для нихъ все праздники були,
Люльки курили полягавши,
Або горѣлочку пили
Не тютюнкову и не пѣнну,
Но третьіопробну, перегѣнну,
Настоянную на бадянъ;
Прдъ челюстями запѣкану.
Изъ ганусомъ и до калгану,
Въ ней бувъ и перець и шапранъ.

* *
*

И ласощи все тилько ѣли,
Сластіоны, коржики, стовпци,
Варенички пшеничны, бѣлы,
Съ кавьяромъ пухлы буханци;
Чосникъ, рогизъ, паслѣнъ, кислици,
Козельци, тернъ, медъ, полуныци,
Крутыи яйця зъ сировцемъ;
И дуже смачную яечню,
Якусь Нѣмецьку не тутешню,
А запивали все пивцемъ.

63 Великее було роздолье
Тому, хто праведно живе,
Такъ якъ великее незгодье
Тому, хто грѣшну жизнь веде;
Хто мавъ къ чому яку охоту,
Все даромъ бравъ, не тративъ поту,
Тутъ чистый бувъ розгардіяшъ; —
Лежи, спи, грай, да веселися,
Мовчи, кричи, танцюй, крутися, —
Рубайсь, такъ и дадуть палашъ.

* * *

Ни чванились, ни величались,
Ни хто не знавъ тутъ мудровать,
Крый Боже! що бъ хоть заикались
Братъ зъ брата въ чѣмъ покепковать;
Ни сердились и не гнѣвились,
Ни лаялися и не бились,
А всѣ жили тутъ якъ браты;
Тутъ всякій властно женихався,
Ревнивыхъ ябедъ не боявся,
Не мали ни якой бѣды.
64 Ни холодно було, ни душно,
А саме такъ якъ въ сирякахъ,
И весело и такъ не скучно,
На великоднихъ якъ святкахъ;
Коли кому що захотѣлось,
То тутъ изъ неба народилось —
Отъ-такъ тутъ, добре всѣ жили;
Еней се зрѣвши дивовався,
И тутъ яги своей спитався
Яки се праведны були.

* * *

„Не думай що бъ були чиновны,
Сивилла сей дала отвѣтъ,

„Або що грошей скрини повны,
„Або въ якихъ товстый живитъ.
„Не тѣ се, що въ цвѣтныхъ жупанахъ,
„Въ кармазинахъ, або въ сапьянахъ.
„Не тѣ жъ що съ книгами въ рукахъ;
„Не рыцари, не росбишаки;
„Не тѣ се, що кричать и паки,
„Не тѣ що въ золотыхъ шапкахъ.
Се бѣдны нищи, навижены,
Що дурнями счисляли ихъ,
Старци, хромы, слѣпорожденны,
Зъ якихъ бувъ людьскій глумъ и смѣхъ;
Се, що съ порожними сумками
Жили голодны пидъ тынами,
Собакъ дражнили по дворахъ;
Се тѣ, що бигъ-дасть получали,
Се тѣ, якихъ выпровожали
Въ потылицю и по плечахъ.

* * *

Се вдовы бѣдны, безпомочны,
Якимъ пріюту не було;
И дѣвы честны, непорочны,
Которымъ горба не дуло;
И що безъ родичивъ остались
Да сиротами назывались
А послѣ втерлись и въ окладъ;
И що проценту не лупили,
Що людямъ помогать любили,
Хто чѣмъ богатъ, то тѣмъ и радъ.
Тутъ такъ же старшина правдива,
Бувають всякіи станы,
Но тилько трохи сіого дива.
Не кваплются на се воны!
Бувають війсковы, значковы,

И сотники и бунчуковы,
Яки правдиву жизнь вели;
Тутъ люде всякого повѣту,
По бѣлому есть скилько свѣту,
Которы праведно жили.

* * *

Скажи жъ, моя голубко сиза,
Ище Еней яги спытавъ;
Що батька я свого Анхиза
И въ вичи досѣ не видавъ
Ни зъ грѣшними, ни у Плутона,
Хиба іому нема загона,
Куда іого що бъ засадить;
Винъ божои, сказала, крови
И выбира все по любови,
Де схоче, буде тамъ и жить.
67 Балакавши зойшли на гору,
На землю сѣли отдыхать,
И попотѣвши саме въ пору,
Тутъ принялися розглядать,
Анхиза що бъ не прогуляти
И даромъ тутечки не хляти;
Анхизъ тогди въ яру гулявъ,
И похожавши по долинѣ,
Любимои своей дытины
Съ часу на часъ все дожидавъ

* * *

Якъ глядь у гору не нарокомъ
И тамъ свого сынка узрѣвъ,
Побѣгъ старый не прямо, бокомъ
И ввесь отъ радости згорѣвъ.
Хватавсь зъ сынкомъ поговорити,
О всѣхъ спитатись, роспросити
И повидатись хоть часокъ.

Енеечка свого обняти,
По батьковскій поцѣловати,
Іого почути голосокъ.
68 „Здоровъ, сынашу, ма дитино!
Анхизъ Енеевѣ сказавъ,
„Чи се жъ тобѣ таки не стыдно,
„Що довго я тебе тутъ ждавъ.
„Ходимъ лишень къ моій господѣ,
„Тамъ поговоримъ о пригодѣ,
„Про тебе будемъ мирковать.
Еней стоявъ такъ, якъ дубина,
Котилась зъ рота тилько цѣна,
И самъ не знавъ що и начать.

* * *

Анхизъ сю бачивши причину,
Чого сыночокъ сумовавъ,
Хотѣвъ обнять свою дитину —
Та ба! уже не въ ту попавъ;
Принявсь іого що бъ научати,
И тайности іому сказати,
Якій Енеивъ бувъ и плидъ.
Якіи дѣты будуть бравы,
На свѣтѣ зроблять скилько славы,
Якимъ-то хлопцямъ буде дѣдъ.
69 Тогди-то въ пеклѣ вечерници
Лучились, бачишъ, якъ на те,
Були дѣвки да молодици
И тамъ робили не пусте;
И ворона собѣ играли,
Весѣльны пѣсеньки спѣвали,
Спѣвали тутъ и веснянки;
Палыли клочья, ворожили,
У жмурки грали, въ ладки били,
Загадовали загадки.

* * *

И заразъ въ горщичокъ наклали
Видіомскихъ всякихъ розныхъ травъ,
Яки на Йванивъ вечеръ рвали,
И те гнѣздо, що ремезъ клавъ:
Васильки, папороть, шевлію,
Петривъ батигъ и конвалію,
Любистокъ, проскурень, чебрець;
И все се налили водою
Погожею, не початою,
Сказавши скилькось и словець.
Горщокъ сей черепкомъ накрили,
Поставили іого на жаръ,
И тутъ Енея присадили,
Що бъ огоніокъ винъ роздувавъ:
Якъ розгорѣлось, зашипѣло,
Запарилось, заклекотѣло,
Ворочалося зъ верьху въ низъ;
Еней нашъ насторошивъ уха,
Мовъ чоловѣчій голосъ слуха,
И чуе те старый Анхизъ.

* * *

Якъ стали роздувать пильнѣйше,
Горщокъ той дуже клекотавъ,
Почули голосъ выразнѣйше,
И винъ Енею такъ сказавъ:
„Енею годи вже журитись,
„Отъ іого мае росплодитись
„Великій, дуже сильный ридъ;
„Всѣмъ свѣтомъ буде управляти,
„По всѣхъ усюдахъ воевати,
„Пидверне всѣхъ собѣ пидъ спидъ.
„И Римскіи поставить стѣны,
„Въ нихъ буде жить, якъ у раю;
„Велики зробить перемѣны

„Во всѣмъ окружнимъ тамъ краю;
„Тамъ буде жить да поживати,
„Покиль не будуть цѣловати
„Ноги якоись постола....
„Но видсѣль ты сей часъ вбирайся,
„И зъ пан-отцемъ своимъ прощайся,
„Що бъ голова тутъ не лягла.

* * *

Сіого Анхизу не бажалось,
Що бъ попрощатися зъ сынкомъ,
И въ голову іому не клалось,
Що бъ зъ нимъ такъ бачитьсь мелькомъ.
Да ба! вже ничимъ пособити,
Енея треба видпустити,
Изъ пекла вывести на свѣтъ;
Прощалися и цѣловались,
Слизьми гирькими обливались —
Анхизъ кричавъ якъ въ мартѣ китъ.
Еней зъ Сивиллою старою
Изъ пекла бѣгли на простець,
Сынокъ ворочавъ головою,
Поки ажъ не сховавсь отець;
Прійшовъ къ Троянцямъ по маленьку
И крався нишкомъ по тихеньку,
Де имъ себе велѣвъ пождать —
Троянци покотомъ лежали
И на разсвѣтѣ добре спали —
Еней и самъ уклався спать.

Погрѣшности:

72

Часть I.

Стр.	Строка.	напеч.	читай.
5	4	въ тристя,	въ багно.
10	2	ѣй	ѣи
18	7	галанци й	штаны и

Часть III.

23	15	подождите	пождите.
37	3	праціовиту	праціовитую.

Погрѣшности.

73

Часть III.

Стр.	Строка.	напечатано.	читай.
43	17	каваль.	коваль.
45	20	труба	треба.

Перемѣны.

Части I-й на стр. 6. строка 11. 12. 13. 14.

Нептунъ же давній бувъ драпика,
Почувъ Енеевъ голосокъ;
Рощухавши іого що клика,
Пивкопы для іого кусокъ.
и т. д.

Части III-й на страницѣ 64. строки 6-й.

То тутъ якъ зъ неба и вродилось,

97

СОБРАНІЕ

Малороссійскихъ словъ содержащихся въ Энеидѣ, и сверхъ того еще весьма многихъ иныхъ, издревле вошедшихъ въ Малороссійское нарѣчіе съ другихъ языковъ, или и коренныхъ Россійскихъ, но неупотребительныхъ.

9 98

3 Або́, или
Агрусъ, крыжовникъ.
Ажъ, даже.

Байба́къ, сурокъ.
Бабинець, паперть.
Бабуся, бабушка, старушка.
Багацько, много.
Багачь, въ перен. смыслѣ огонь.
Баглаи, лѣнь.
Багно́, лужа топкая.
Баéвый, байковый.
Бажать, очень желать, прихотничать.
Базаринки, взятки.
Базикать, болтать.
Байбаракъ, крытый тулупъ.
Байдакъ, барка.
Байдуже, нужды нѣтъ.
Балакать, калякать.
Балка, степное слово, долина.
Баляндрасы, тара-бара.
Балясы, перила. Въ перен. смыслѣ точить балясы, болтать вздоръ.
Баня, куполъ, глава на церквѣ.
3² Барило, Французское слово, Baril, боченокъ.
Бариться, медлѣть.
Барканъ, заборъ.
Басо́вать, въ переносномъ смыслѣ, гордо выступать.
Батечку, батенька.
Батигъ Петривъ, Цихорія.
Бахуро́вать, волочиться.
Бахуръ, волокита.
Бачить, видѣть.
Бачъ, якъ бачъ, какъ видишь.
Бе́бехи надсадить, отвалять бока.
Бедренéцъ, родъ травы.
Бенкетовать, пировать.
Бенке́тъ, пиръ.
Берлинъ, карета.
Бешиха, рожа.
Бджо́лы, пчелы.
Бигъ, Богъ.
Бикъ, бокъ, сторона.
Биндюги, роспуски.
Блакитный, голубый.
Блейвасъ, Нѣм. сл. Bleyweiss, бѣлило.
Блéкнуть, увядать.
Блéклый, увядшій.
Блинéць, блинъ.
Блискавиця, Нѣм. слово Blitz, 4 молнія.
Блищать, блестѣть.
Блощиця, клопъ.
Блукать, слоняться.
Бóвдуръ, болванъ.
Божовильный, полуумный.
Бóклагъ, боклага.
Болячка, чирей.
Бондаръ, обручникъ, бочарь.
Брехать, лгать.
Брéхачка, лгунище.
Брехня́, ложь.
Брехунъ, лгунъ.
Бридкій, отвратительный.
Брикать, легать.

Бриль, картузъ, шляпа.
Броварня, Нѣм. слово Brauerey, пивоварня.
Бро́варъ, Нѣм. слово Brauer, пивоваръ.
Бровко́, имя собаки.
Брѣде́ньки, побасеньки.
Бублики, крендели, баранки.
Бугай, быкъ.
Будовать, сооружать, строить.
Будынки, зданіе, господскій домъ.
4² Бунчужный, блюститель бунчуга бывшихъ Малороссійскихъ Гетмановъ, знаменоносецъ.
Бунчуковые товарищи, т. е. чиновные при Гетманскомъ штандартѣ.
Бурдюгъ, пастушья котомка.
Бурка, эпанча валеная изъ шерсти.
Бурхать, сильно бросать.
Бурчать, ворчать.
Бурьянъ, на пустыряхъ репейникъ и другія большія травы.
Бухане́цъ, ситникъ пшеничный.
Бучный, пышный.

Ваганы, корытца изъ которыхъ ѣдятъ козаки.
Ваги, Нѣм. сл. вѣсы.
Вадить, тошнить.
Важить, Нѣм. слово wiegen, вѣсить.
Варенуха, хлѣбное вино или наливки вареныя съ сухими плодами, медомъ и прянымъ кореньемъ.
5 Вапна, известка.
Ватага, шайка.
Ватажокъ, приводецъ.
Вгамоваться, утихнуть, успокоиться.
Ве́льми, весьма.
Вередовать, прихотничать.
Веремія, колобродъ.
Версти, вздоръ говорить.
Весе́лка или оселка, радуга.
Веснянки, весеннія пѣсенки.
Весѣлье, свадьба.
Весѣльный, свадебный.
Вечерницы, посѣденки.
Вже, уже.
Вивци, овцы.
Виде́лки, вилки.
Видкиль, откуда.
Видсѣль, отсюда.
Видтиль, оттуда.
Видъ, отъ.
Викно́, окно.
Винникъ, винокуръ.
Винъ, онъ.
Вирва, въ три вирвы, въ тришеи.
Вичи, очи.
Ви що, во что.
Власно, Польск. слово, вольно.
Возо́къ или визокъ, родъ карточной игры. 5²
Воло́къ, неводъ, бредень.
Волосъ, въ переносномъ смыслѣ ногтоѣдъ.
Волоцюга, волокита.
Втѣкать, бѣжать.
Выкрутасомъ танцовать, т. е. плясать, дѣлая разныя тѣлодвиженія.
Вырій, мѣсто куда улетаютъ птицы на зимовье.
Вырлоо́кій, пучеглазый.
Выступци, туфли; попросить на

выступци, показать кому дверь.
Выхилясомъ, см. выкрутасомъ.
Высѣвки, отруби.
Вышкаврки, остатокъ послѣ вытопленнаго жиру.
Выщать, визжать.
Вѣтрякъ, вѣтреная мельница.
Вѣщовать, предсказывать.
Вѣщунъ, предвѣщатель.

6 Гадка, дума, забота.
Гадюка, змія.
Гавкать, лаять, говорится о собакахъ.
Гай, лѣсъ, и частица удивленіе изъясняющая.
Гайворонъ, воронъ.
Гайдукъ, танцовать гайдука, танцовать въ присядку.
Галанци, штаны Нѣмецкіе.
Галушки, кліоцки.
Гаманъ, коженая сумка, гдѣ держатъ табакъ, губку, огниво и кремень.
Ганю, порицаю, злословлю.
Ганки, Нѣм. сл. Gänge, галлерея, крыльцо, перила.
Ганна, Анна.
Ганчирка, тряпка.
Ганусъ, анисъ.
Гапка, Агафія.
Гапликъ, крючекъ у платья.
Гаптарь, золотошвея.
Гаптовать, вышивать золотомъ или шелками.
Гарбузъ, тыква.
6² Гарчать, говорится о собакахъ, когда они ворчатъ.
Гармата, пушка.
Гарный, пригожій, хорошій.
Гасъ, галунъ.
Гатка, гать.
Гевалъ, самый простый мужикъ.
Геть, прочь.
Гвалтъ, Нѣм. сл. Gewalt, насиліе, на гвалтъ дзвонить, т. е. тревогу въ колокола бить.
Гидный, годный.
Гилька, вѣтка.
Гиря, стрига.
Гирьше, пуще.
Глекъ, кувшинъ.
Глевтякъ, мякишь невыпеченнаго хлѣба.
Глива, баргамотъ.
Глуздъ, разсудокъ.
Глузовать, издѣваться.
Гной, навозъ.
Го́ди, полно, довольно.
Година, часъ, время.
Годовать, кормить.
Голинный, удалый.
Голить, брить.
Голодрабець, оборвавшійся до нага.
Голопуціокъ, не оперившаяся 7
птичка.
Голощо́къ, гололедица.
Гольтяпа, сволочь.
Го́минъ, шумъ.
Гомонить, шумѣть, громко разговаривать.
Гончаръ, горщечникъ.
Господа, домъ.
Господарь, хозяинъ.
Гостець, рытыки.
Горю-дубъ, хороводная игра.
Гоцакъ, родъ пляски.
Гре́бля, плотина.
Гре́чный, собственно значитъ

Г'реческій; говорится же: морозъ гречный, морозъ сильный; слово не гречное, слово неучтивое.
Грицько, Григорій.
Гро́ши, деньги.
Груба, печь, которую топятъ съ сѣней.
Гудзики, пуговицы.
Гульвиса, повѣса.
Гукать, аукать.

Далиби, право.
Дамки, шашки.
Даромъ, безденежно.
Дармоѣдъ, тунеядецъ.
7² Дбать, радѣть, пріобрѣтать.
Де-коли, иногда.
Деркачъ, голикъ, и птица дергунъ.
Де-якій, кой-какій, иный.
Джгутъ, линіокъ.
Дзвониця, колокольня.
Дзвонъ, колоколъ.
Дзига, кубарь.
Дзигари, часы.
Дзигармистеръ, часовый мастеръ.
Дзигликъ, стулъ.
Дзюбаный, рябый.
Дивиться, глядѣть, смотрѣть.
Дивоваться, удивляться.
Димъ, домъ.
Дитина, робенокъ.
Дмухнуть, дунуть.
Довбать очи, колупать глаза.
До́вбня, колотушка.
До́нька, дочечка.
До́ня, дочка.
До́свѣтки, посидѣнки по утрамъ.
Досвѣтокъ, разсвѣтъ.
Досѣ, досѣль.
Дотепа, способность.
Дочуться, дослушаться.
Драбина, лѣстница. 8
Дрибный, мѣлкій.
Дрибно, подробно.
Друкарня, Нѣм. сл. Druckerey, книгопечатня.
Друкъ, дубина.
Дуже, очень.
Дукатъ, большая медаль, которую на шеяхъ носятъ Малороссіянки.
Дуля, родъ продолговатой груши, шишъ.
Дурень, глупецъ.
Дурманъ, белена.
Дурно, напрасно.
Душно, жарко.
Дыбы́, ходули.
Дѣдько, дѣдушка, домовый.
Дѣжа, квашня.
Дѣжка, кадушка.
Дяковать, Нѣм. слово, Dancken, благодарить

Ероха, Ерофей.

Жарто́вать, шутить.
Жарты, шутки.
Жахъ, ужасъ.
Женихаться, амуриться. 8²
Живитъ, брюхо.
Живиця, смола самая чистая.
Жижки, икры.
Жито, рожъ.
Жлукто, кадушка, въ чемъ парятъ платье.
Жовны, желваки.
Жо́втый, желтый.
Жужелица, окалины желѣзныя.
Жупанъ, кафтанъ.

Журавлина, клюква.
Журавль, хороводная игра.
Журба́, печаль.
Журиться, печалиться.

Заверуха, вьюга.
Завзятый, неуступчивый.
Зашморгъ, петля.
Загинуть, пропасть, погибнуть.
Загомонить, закричать.
Закарваши, обшлага.
Закомо́рки, закаулки.
Залѣзный, желѣзный.
Залѣзнякъ, торгующій желѣзомъ.
Залѣзо, желѣзо.
9 Замовлять, заговаривать.
Запѣканная, вино или водка, настоянная въ теплѣ на пряныхъ кореньяхъ.
Запаска, передникъ.
Заразъ, тотчасъ.
Засмальціо́ваный, запачканый.
Застромить, заткнуть.
Застукать, прижать.
Зась, вріошъ.
Затнуться, заупрямиться.
Затемперовать, очинить перо.
Захлясть, занемочь.
Зачервонѣться, закраснѣть.
Зашморгъ, петля.
Защипка, защелка.
Збрехать, солгать.
Збудовать, соорудить, выстроить, основать.
Здо́хнуть, околѣть.
Здужать, посилѣть.
Злапать, схватить, поимать.
Зледащѣть, избаловаться.
Злыгаться, стакаться.
Злы-дни, бѣдность.

Злякаться, испугаться.
Змарнѣть, похудѣть, известись. 9²
Знахоръ, ворожея.
Знече́вья, нечаянно, съ дуру.
Зовиця, золовка.
Золотарь, серебреныхъ и золотыхъ дѣлъ мастеръ.
Золотый, въ щетѣ 20 копѣекъ.
Зомлѣть, изнемочь, впасть въ обморокъ.
Зробить, сдѣлать.
Зубъ, родъ пѣсни.
Зъеднать, договорить.
Зъ роду, отъ роду.
Зъ се́рця, съ досады.

Изрухнуться, двинуться.
Индикъ, Индейскій пѣтухъ.
Интеллигаторъ, переплетчикъ.
Иржать, ржать.
Инчій, иный.
Ище, еще.

Іого, его.

Кабака, табакъ; дать кабаки, дать іозду.
Кавунъ, арбузъ. 10
Кавьяръ, икра.
Кагалъ, Жидовская школа, шумъ.
Кадки, большіе чаны въ винокурняхъ.
Кадный, дымный.
Кажанъ, летучая мышъ.
Казанъ, котелъ.
Казка, сказка.
Казыться, бѣситься.
Каламайка, коломенка.
Каламаръ, чернильница.
Калитка, мошна.

Кальный, грязный.
Калюжа, лужа.
Канчукъ, нагайка.
Капелюхъ, шапка съ ушами.
Каплица, часовня.
Капшукъ, кошелекъ.
Кара, казнь, наказаніе.
Карбижъ, бирка.
Карукъ, клей.
Каручить, клеить.
Качка, утка.
Каюкъ, лодочка.
Квапиться, польстится; я не поквапліось на тебе, я не посмотрю на тебя.
Квадранець, четверть часа.
Кварта, кружка.
10² Кватырка, форточка у окна.
Квачъ, мазилка, чѣмъ телѣги мажутъ.
Кваша, соложоное тѣсто.
Квочка, насѣдка.
Кендюхъ, желудокъ животныхъ.
Кепковать, издѣваться, дурачить.
Кепъ, Польск. сл. дуракъ; играть въ кепа, играть въ дураки.
Кибета, склонность.
Кизякъ, высушеный навозъ для топки.
Кирпатый, курносый.
Кишеня, карманъ.
Кій, дубина.
Клекокать, шипѣть во время кипѣнья.
Клепало, клепня.
Клочье, охлопки.
Клунки, связки, укладка.
Клуня, хлѣбный сарай.
Кнуръ, боровъ.
Кныши, стульни.
Кобенять, собачиться, лаять.
Кобецъ, ястребъ.
Кобза, бандура.
Ковадло, наковальня.
Коваль, кузнецъ.
Ковдра, одѣяло.
Ковниръ, воротникъ.
Ковтки, называются въ степныхъ мѣстахъ серги. 11
Ковтуны, клочки свалявшихся волосъ.
Кожухъ, нагольная шуба.
Козельци, родъ травы.
Колись, нѣкогда.
Колишній, когдашній.
Колода, круглое бревно.
Колыска, люлька.
Колыхаться, качаться.
Коменъ, печная труба.
Компанійци, бывшее легкоконное войско въ Малороссіи.
Кондійка, ендова.
Копа, полтина, копна.
Коржъ, лепешка сухая.
Корогва, знамя.
Короста, чесотка.
Косматый, мохнатый.
Котляръ, мѣдникъ.
Коханый, милый.
Коць простый коверъ.
Коштовать, Нѣм. сл. Kosten, отвѣдать, прикушать.
Крагли, кегли.
Кравець, портный.
Креденцъ, буфетъ.
Крейда, Нѣм. сл. Kreide, мѣлъ.
Креница, ручей, ключь.
Кресало, огниво. 11²
Кринджолы, большіе сани.
Крихты, крохи.

Кроквы, стропила.
Крица, чистая сталь.
Крутить, вертѣть.
Крученый, бѣшеный.
Крій Боже, храни богъ.
Кубокъ, стаканъ.
Куделя, мычка, часть льну, приготовленнаго для пряжи, насмѣшливымъ образомъ такъ называютъ еще шиньіонъ.
Кужилка, родъ пряслицы.
Кузня, кузница.
Кузубенька, лукошко.
Кульбака, сѣдло.
Кулѣшъ, кашица.
Комора, лавка.
Крамъ, Нѣм. сл. мѣлочные товары.
Кунтушъ, верхнее, длинное, женское платье.
Кунять, дремать.
Курка, курица.
Куринь, часть города, кварталъ.
Кутокъ, уголъ.
Кухаръ, поваръ.
12 Кухликъ, простая глиняная кружка.
Кучери, кудри.
Кучерявый, кудрявый.
Кучма, насмѣшка, родъ шапки.
Кушниръ, шубникъ.

Лагодить починять.
Ладунка, сума.
Лазня, баня.
Лантухъ, Нѣм. сл. Landtuch, большіе куски толстаго холста, употребляемаго въ деревенскомъ быту, наипаче для перевозки ржи, овса и пр.
Ланци, бранное слово.
Ласый, лакомый.
Ласощи, лакомство.
Латать, починять бѣлье и пр.
Латка, заплатка.
Левада, бакша.
Ледащо, негодяй; пуститься въ ледащо, сдѣлаться негоднымъ.
Ледви, едва.
Лемѣшка, саламата.
Лижко, кровать.
Лижникъ, шерстяное покрывало.
Либонь, кажется.
Либерія, родъ шенели. 12^2
Лихо, зло, бѣда.
Лихтаръ, Нѣм. сл. Leichter, подсвѣчникъ.
Личить, щитать.
Лой, свѣчное сало.
Локшина, лапша.
Лотоки, стокъ у мельницы.
Лыгомынки, лакомство.
Лысый, плѣшивый.
Любки; за любки, изъ любви.
Любистокъ, заря.
Люлька, трубка.
Ляда, окончина въ лавкахъ.
Лякать, пугать.
Лякъ, испугъ.
Лясъ, Польск. сл. лѣсъ.

Ма буть, можетъ быть.
Мазница, дегтярка.
Макитра, большая глиняная ендова.
Макогонъ, пестъ.
Макуха, збоины.
Малахай, простая плѣть.
Мана, призракъ, привидѣніе; пустить ману, обаять.
Мандріоха, бродяга.

13 Мандровать, Нѣм. сл. wandern, странствовать, бродить.
Мандровный, захожій.
Мандрики, сырныя лепешки.
Мановцемъ, на прямикъ.
Марне, напрасно.
Матня, ширинка.
Матузокъ, вѣревочка.
Мать, имѣть.
Меніокъ, налимъ.
Мерщей, поскорѣй.
Метелка, метла.
Мижъ, между.
Минія, сурикъ.
Мирковать, разсуждать.
Митью, происходитъ отъ Латинскаго слова Momentum мигъ.
Млынъ, мельница.
Мова, рѣчь; безъ мовы, не говоря ни слова.
Мовлять, говорить.
Мовъ, будто.
Мога; якъ мога, сколько можно.
Може, можетъ быть.
Моргать, мигать.
Мордовать, испорченное Нѣм. сл. martern, мучить.
Морозъ гречій, морозъ сильный.
13² Мосци, Польск. сл. ѣи мосци, ей милости.
Моторный, проворный, удалый.
Муйсей, Моисей.
Муривщикъ, каменщикъ.
Муровать, строить что изъ кирпича.
Муръ, каменная стѣна.
Мусиньдзіовый, Нѣм. сл. messingener, зеленой мѣди.
Мусить, Нѣм. сл. müssen долженствовать.
Мшаникъ, мѣсто гдѣ пчелъ содержатъ зимою.
Мѣрочникъ, мельникъ.
Мѣсто; ити на мѣсто, ити въ рынокъ.
Мѣсце, мѣсто.

На взаводы, въ скачъ.
Навѣженый, юродивый.
Навѣсный, см. навѣженый.
Наймытъ, работникъ.
Наймычка, роботница.
Намѣтка, простой головной уборъ.
Намысто, манисто, ожерелье.
Наробить, надѣлять. 14
Нахопиться, наскочить.
Нéби, какъ-бы.
Небога, бѣдняшка.
Неборакъ, бѣдаха.
Небѣжчикъ, бѣдненькій.
Не гоже, не къ стати.
Недогорокъ, огарокъ.
Не дужъ, боленъ.
Не дурно, не понапрасну.
Недѣля, воскресенье.
Нежитъ, насморкъ; а въ переносномъ смыслѣ прихоть.
Не ма, нѣтъ.
Не нарокомъ, не нарочно.
Не наській, чужестранный.
Неня, мать.
Не певный, не простый.
Нехай, пускай.
Нижъ, ножъ.
Никчемный, ни къ чему годный.
Нисъ, носъ.
Нищечкомъ, потихоньку, украдкой.
Нора, пещера.
Нудить, тосковать.

Нудно, тошно.
Нудьга, тоска.
14² Нумо, станемъ.
Нышпорить, шарить.

Оберемокъ, охапха.
Обицянка, обѣщаніе, посулъ.
Оболонка, оконничное стекло.
Обценьки, клещи, щипцы.
Одъ, отъ.
Одчахнуть, оторвать, отщепить.
Одчинить, отворить.
Огиднуть, омерзѣть.
Огирокъ, огурецъ.
Ой ненька, имя пѣсни.
Оконница, ставень.
Оксамитъ, бархатъ.
Окуляры, Лат. слово очки.
Олешко, Алексѣй.
Олія, Лат. сл. oleum, масло.
Омелько, Емельянъ.
Опанасъ, Афанасій.
Опиниться, очутиться.
Опизниться, опоздать.
Оправа, переплетъ.
Опуцьки, ядомые стволы нѣкоторыхъ растѣній.
Осика, осина.
Ослинъ, скамья.
15 Остапъ, Евстафій.
Ось, вотъ.
Ось-озьде, вотъ здѣсь.
Отлыга, оттепель.
Отора, закваска.
Охлясть, ослабѣть.
Охрѣмъ, Ефремъ.
Оце, это.
Оцетъ, Лат. слово, Acetum, уксусъ.
Оцупокъ, отрубокъ, толстое полѣно.
Очеретъ, тростникъ.
Очипокъ, спальный чепецъ.
Очици, глазки.
Очунять, оправляться, выздоравливать.

Павидло, желе варенья.
Павичъ, павлинъ.
Палать, пылать.
Палывода, проидоха.
Паля, свая, линейка.
Пампухи, родъ пишекъ.
Панасъ, Афанасій.
Паникадило, люстръ.
Панасъ; играть у Паниса играть въ жмурки.
Пан-отецъ, Государь-батюшка.
Панталикъ, глуздъ.
Пантровать, прилѣжно за чѣмъ смотрѣть.
Панчохи, чулки.
Панщина, барщина. 15²
Панько, Пантелѣй.
Пань-матка, госпожа матушка.
Паперъ, или папиръ, Лат. сл. Papyrus, бумага.
Паробика, холостый дѣтина.
Пархомъ, Парфентій.
Парѣстый, разношерстый.
Пасощохлистъ, сластолюбецъ.
Патынки, черевики.
Пахолокъ, парень.
Паци, бабки.
Пацюкъ, поросіонокъ; въ перен. смыслѣ крыса.
Пашокъ, карточная игра.
Пекарня, кухня.
Певный, надежный.
Пекло, адъ.
Пелена, подолъ.
Перебіець, боецъ.

Перекупка, торговка.
Перелоги, корчи.
Перелиціовать, выворотить на изнанку.
Перелиціованный, на изнанку.
Перезовъ, свадебный поѣздъ.
16 Перепичка, ржаная лепешка.
Переполохи, болѣзнь отъ испугу.
Перепустъ, подставъ, судно въ которое въ винокурняхъ перогонятся вино.
Печеня, жаркое.
Перше, Польское слово сперва.
Першій, первый.
Печина, кусокъ отвалившейся отъ печи глины.
Пивкварты, полкружки.
Пивкопы, двадцять пять копѣекъ.
Пивкондійки, см. кондійка.
Пидборный, подложный, фальшивый.
Пиддурить, подвести, сманить
Пидмовить, подговорить.
Пидпалъ ростопка.
Пидцьковать, травить, поддѣть.
Пидперезаться, опоясаться.
Пидъ, подъ.
Пикинеры, бывшее конное регулярное Малороссійское войско.
16² Пидморгнуть, подмигнуть.
Пилипоны, роскольники.
Пилновать, радѣть, прилѣжно за чѣмъ смотрѣть.
Пилъ, нары.
Пильно, пристально.
Пипъ, попъ, жрецъ.
Плахта, родъ юпки, которую носять поселянки.
Плидъ, плодъ, потомство.
Пляць, Нѣм. сл. Platz, пустое мѣсто, гдѣ прежде было жилье.
Побачить, усмотрѣть, завидѣть.
Повзать, ползти.
Поколихнуться, пошатнуться, покачнуться.
Покотомъ, въ повалку.
Покоштовать, отвѣдать.
Поливяный, муравленый.
Полиця, полка.
Полова, мякина.
Поломье, пламя.
Полохаться, пугаться.
Полохать, пугать.
Полуниця, клубника.
Помандровать, побрести. 17
Помело, метла.
Помилиться, ошибиться.
Помостъ, полъ.
Понадиться, понадѣяться, повадиться.
Понурый, пониклый.
Попадья, берется за жрицу.
Порада см. рада.
Поробить, надѣлать.
Постолы, лапти.
Пострывай, постой.
Потравы, разныя кушанья.
Потылица, затылокъ.
Потылишникъ, ударъ по затылку, тумакъ.
Похнюпиться, потупиться.
Починокъ, полное вертено напряденныхъ нитокъ, початокъ.
Пошарпать, подрать.
Пранциберъ, испорченное Нѣм. слово Reinsilber чистое серебро, выжога.
Прасовать, утюжить.

Прасъ, утюгъ.
Прать, стирать.
Праціовать, трудиться.
17[2] Праціовитый, трудолюбивый.
Праця, стараніе.
Прибочокъ, чуланъ для поклажи внутрь дома.
Пригарка, корка на кашѣ.
Придбать, приготовить, припасти.
Призьба, завалина.
Прикмета, примѣта.
Припечокъ, припечникъ, очагъ.
Придзигліованка, кокетка.
Притаманный, настоящій, собственный.
Причепуриться, пріодѣться.
Причвалать, прибрести.
Поквапиться, польститься; не покваплюсь на тебе, я не посмотрю на тебя.
Пришвы, головы у сапоговъ.
Пробу кричать, караулъ кричать.
Пробуркаться, пробудиться.
Простягнуть, простирать.
Простягнуться, протянуться.
Прохати, просить.
Прочане, захожіе.
Прочвара, чудушко.
Прочуматься, просвѣжиться.
18 Прочуханъ; дать кому прочухана, проучить кого.
Прудко, шибко.
Псовать, портить.
Пуга, хлистъ.
Пудофетъ, тяжелый на подъемъ.
Пуздерко, погребецъ.
Пустовать, рѣзвиться, шалить.
Пустырь, пустое мѣсто.
Путря, родъ толокна.
Путывочка, родъ небольшихъ круглыхъ яблокъ.
Пыка, рожа.
Пѣвень, пѣтухъ.
Пѣнявый, пѣнистый.
Пѣнная, разумѣется самое лучшее хлѣбное вино.
Пѣрникъ, пряникъ.

Рада, Нѣм. сл. Rath совѣтъ.
Радощи, радости
Ралець, ходить на ралець, по нарочитымъ праздникамъ ходить на поклонъ съ подар- 18[2]
комъ.
Ратовать, Нѣм. сл. retten, спасать.
Рахувать, Нѣм. сл. rechnen щитать, тутъ значить разсуждать.
Рачки, на карячкахъ.
Реготать, смѣяться со всей мочи.
Реготъ, смѣхъ.
Репяхи, репейникъ.
Ривчакъ, канава.
Ридванъ, парадная карета.
Ридъ, родъ.
Рижъ, сорочинское пшено.
Римаръ, старое Нѣм. сл. Riemer, сѣдельникъ.
Рій, рой.
Робить, дѣлать.
Рогоза, сытникъ.
Родзинки, изюмъ.
Родины, роды.
Родичъ, родственникъ.
Розбишакъ, сорванецъ.
Роздовти, растолковать.
Розгардіяшъ, роскошество.
Роздяковаться, разблагодариться, разпрощаться.

19 Розличиться, рощитаться.
Розмовлять, разговаривать.
Роззявить, раззинуть.
Рощина, мучный растворъ.
Рощовпти, разобрать, разчухать.
Рубанецъ, полѣно, отрубокъ.
Рудый, рижій.
Ручникъ, утиральникъ.
Ручница, ружье.
Рынва, Нѣм. сл. Rinne, жолобъ
Рябый, кромѣ обыкновеннаго значитъ веснушенный, говоря о людяхъ.
Ряжка, шайка.
Рѣкъ, годъ.
Рѣзникъ, мясникъ.
Рѣзница, масная лавка.

Саета, или сіета, тонкое сукно.
Саетовый, тонкаго сукна.
Самота; на самотѣ, на единѣ.
Сановитый, статный.
Сваха, сватья.
Свашковать, сватать.
Свердло, буравъ.
19² Свердлю, буравлю.
Свинка; играть въ свинки, играть въ городки.
Свита, кафтанъ сермяжнаго сукна.
Секстерень, тетрадка.
Сировець, квасъ.
Сироватка, сиворотка.
Скаженый, бѣшеный.
Скарбъ, кладъ, капиталъ.
Скибка хлѣба, ломоть хлѣба.
Скирта, кромѣ обыкновеннаго значитъ куча.
Скляръ, стекольщикъ.
Скоринка, хлѣбная корка.
Скреготать, скрежетать, скрипѣть зубами.
Скризь, сквозь.
Скриня, сундукъ.
Скрипка, скрипица.
Скрутиться, взбѣситься.
Скубти, драть за волосы.
Сластіоны, пышки.
Смакъ, нѣм. сл. Geschmack, вкусъ.
Смалець, Нѣм. с. Schmalz, топленый жиръ.
Смачно, вкусно. 20
Смачный, вкусный.
Смеркло, сумерки.
Смѣтье, соръ.
Сокира, топоръ.
Сопти, сопѣть.
Соромѣцкій, похабный.
Соромъ, стыдъ, срамъ.
Спектись, сожечься.
Спалить, сжечь.
Спидъ изъ-подъ, сподъ.
Списъ, Нѣм. сл. Spiss, пика, копье.
Сподарь, сударь.
Сподобаться, полюбиться, понравиться.
Спытать, спросить.
Спычка, указка.
Спѣвать, пѣть.
Ставъ, прудъ.
Станъ, состояніе, порода.
Старци, нищіе.
Стегно, ляшка, стіогъ.
Стежка, тропинка.
Стеля, потолокъ.
Стеха, Стефанида.
Стирчать, торчать.
Стихъ, кромѣ обыкновеннаго значитъ еще урокъ.

Стовпци, гречневики.
Страва, кушанье.
Стрижень, средина, быстрына рѣки.
20² Стрѣха, навѣсъ у кровли.
Стулить, сжать.
Сумовать, разсуждать, тосковать.
Сумно, страшно, ужасно.
Суниця, земляника.
Сунка, котомка.
Сутый, сущій, настоящій.
Сущики, сухіе крендели.
Схаменуться, опомниться.
Сцѣлники, соты.
Сывый, сѣрый, сѣдый.
Сѣрка, сѣра.

Талирка, Нѣм. сл. Teller, Тарелка.
Таранковатый, пѣгый.
Тарань, родъ рыбы.
Твань, тина.
Тельбухи, внутренность животныхъ.
Темперовать, чинить перья.
Терешко, Терентій.
Тертица, тіосъ.
Тертишникъ, пиловщикъ.
Тертушка, тіорка.
Тетери, тюря.
Товкти, толочь.
Товкать, толкать.
21 Товкачъ, пестикъ.
Товпиться, тѣсниться.
Товпѣга, нескладный мужичина.
Товаръ, кромѣ обыкновеннаго значитъ рогатый скотъ.
Товченики, кушанье съ щучьею начинкою.
Торба, котомка.
Треба, нужно, надобно.
Трохи, мало.
Трусъ, землетрясеніе.
Трухать, рисцой бѣжать.
Тупица, тупый топоръ, тупая голова.
Турбовать, Лат. сл. turbare, безпокоить.
Тыждень, недѣля.
Тынъ, плетень, чистоколъ.
Тютюнъ, курительной табакъ.
Тягти, тянуть; тягти люльку, курить трубку.
Тямить, памятовать.
Тямущій, смышліоный.

Унадиться, повадиться.
Убранье, исподнее платье.
Укропъ, теплая вода и трава.
Упырь, уродъ, колдунъ. 21²
Усы, галуны нашитые на крестъ по сторонамъ лифа на кунтушѣ.
Уродливый, дородный.
У ранцѣ, по утру.
Утихомириться, утишиться.
Утѣкать, бѣжать.

Фарба, Нѣм. сл. Farbe, краска.
Фартухъ, Нѣм. сл. передникъ.
Фиги, винные ягоды.
Фиги-миги, фокусъ покусъ.
Фигли, штуки.
Фесько, Ѳеодосій.
Фили, волны.
Фуга, вьюга.

Халепа, бѣда, напасть.
Халимонъ, Филимонъ.
Халява, голенище.
Хндрижный, ханжа.

Харпакъ, бѣдняга.
Харько, Захарій.
Хапаться, хвататься.
Хвороба, болѣзнь,
Хижка, чуланъ.
Хиба, развѣ.
Хлопець, мальчикъ и молодецъ, уха.
22 Хлюстъ, карточная игра.
Хилить, гнуть.
Хляки, рубци.
Хлюща, обмокшій.
Хмары, облака.
Ховать, прятать.
Хитать, качать.
Халяндра, Цыганская пляска.
Хортъ, борзая собака.
Хоча, хотя.
Хрещикъ, хороводная игра.
Хропти, храпѣть.
Худоба, имущество.
Хукать въ руки, дышать въ въ руки во время мороза.
Хустка, платокъ.
Хутко, немедлѣнно, скоро.
Харцизство, удальство.
Хуторъ, мыза, дача.
Хутро, Нѣм. сл. Futher, подбой, подкладка.

Цапъ, козелъ.
Цвынтарь, ограда церковная.
Цвяшки, гвоздики.
Цвашкованый, испещренный.
Цеберъ, Нѣм. сл. ушатъ.
22[2] Цегла, кирпичь.
Цибуля, луковица.
Ципокъ, палка.
Цупить, тянуть, тащить.
Цупко, крѣпко.
Цьковать, травить собаками.

Частовать, потчивать, честить.
Чекать, ждать.
Чепуриться, наряжаться.
Чепурный, опрятный.
Червоный, красный.
Черкать, пуститься куда.
Червонѣть, краснѣть.
Чвалать, брести.
Чваниться, хвастать.
Чи, ли.
Чи мало, не мало.
Чѣмъ дужъ, сколько есть силы.
Чихилдиха, цибулиха, пріемлется также за вино.
Чмель, шершень.
Чвара, вьюга.
Чвиръ, остатокъ послѣ перегонки спирту.
Чертопхайка, такъ называется насмѣшливымъ образомъ одноколка. 23
Чипчиковать, улизывать.
Чоботы, сапоги.
Човпти, розбирать.
Чубить, за волосы драть.
Чуть, слышать.
Чубъ, волосы обстриженные и обритые въ кружокъ.

Шкварчать, говорится про сало, когда изъ него вытопливаютъ жиръ.
Шавлѣя, шалфей.
Шагъ, грошъ.
Шаповалъ, валяльщикъ.
Шановаться, Нѣм. сл. Sich schonen, беречь себя, чтиться.
Швендать, Нѣм. сл. Sich wenden, обратиться куда, поплестись.
Шептуха, ворожея.

Шипшина, шиповникъ.
Швець, сапожникъ.
Ширитвасъ, большій чанъ, разрѣзъ въ баняхъ.
Швидко, Нѣм. сл. Geschwind, скоро.
Швидкій, скорый.
23[2] Шворка, сворка.
Шкаповый, яловый.
Шкарбанъ, сапожные обноски.
Шкода, уронъ, убытокъ, потеря.
Школяръ, школьникъ.
Шкура, кожа.
Шлюндра, неопрятная, шлюха.
Шлять, слоняться.
Шляхъ, проѣзжая дорога.
Шопа, сарай.
Шпакъ, скворець.
Шпары, онѣменіе пальцовъ отъ морозу.
Шпетить, Нѣм. слово, Spotten, издѣваться.
Шпонька, запонка.
Шпуе, Нѣм. слово Speyen, плевать; говорится, море шпуе, море волнуетъ.
Шрамъ, Нѣм. слово, Schraam, знакъ послѣ ранъ.
Штопка, кружка.
Штыркать, совать подъ бока.
Шулики, то, что жаворонки, дѣлаемые въ день 40 мучениковъ, также коршунъ.
24 Шугалія, большая лодка.

Шукать, искать.
Шумиха, книжное золото.
Шупить, смыслить.
Шурмовать, Нѣм. сл. Sturmen, бушовать.

Щиро, исто.
Що, что.
Щобъ, чтобъ.
Що-серце, или лучше тщо-сердце, на тощакъ.

Юрта, толпа.
Юрко, Егоръ.
Юшка, уха.

Якъ, какъ. 24[2]
Якъ-ось, какъ вотъ.
Якъ мога, сколько можно.
Яловець, можжевельникъ.
Яловица, яловая корова.
Яломокъ, шапка сваленая съ коровьей шерсти.
Яндола, ендова, большая глиняная миска.
Яръ, буеракъ.
Яслы, десны.
Ятровка, своячина.
Яцько, Яковъ.

ПРИБАВЛЕНІЕ.

Гарціовать, рыскать.
Господиня, хозяйка, ключница.

Похибки передруку.

Сторона	рядок		надруковано:	в оригіналї:
7	2	зв.	пошлы	пошли
9	5	зв.	мови	мовы
—	7	зн.	Огд	Отъ
—	1	зн.	грають	граютъ
16	2	зв.	дитися	дѣтися
27	8	зв.	небищикъ	небижчикъ
—	9	зн.	хвили	хяили
28	11	зв.	сеи	сей
30	7	зв.	соби	собѣ
32	16	зн.	забравшися	зобравшися
—	13	зн.	воны	вони
33	11	зв.	молодець	молодецъ
34	7	зн.	нихъ	ихъ
35	4	зв.	скривився	скривывсь
36	6	зн.	чорноморскій	черноморскій
37	12	зв.	послызне	изслызне
—	10	зн.	не	ни
38	6	зв.	пиджавши	пиждавши
43	6	зв.	послипились	послѣпились
44	14	зв.	ласкавы	ласковы
47	15	зв.	винъ	винь
48	11	зн.	стремѣла	стримѣла
49	8	зн.	найглавнѣйшій	наиглавнѣйшій
54	13	зв.	пливъ	плывъ
—	2	зн.	всюди	всюды
55	10	зв.	пидпустять	пидпустятъ
56	2	зв.	по воли	по волѣ
57	15	зн.	пильненько	пыльненько
60	9	зн.	якойсь	якоись
63	7	зн.	тормошать	тормомать
64	15	зв.	вѣщувавъ	вѣщовавъ
65	4	зв.	пидгнешъ.	пидгнешь;
67	5	зв.	туть	тутъ
—	7	зв.	знаемъ	знаешъ

Сторона	рядок	надруковано:	в оригіналї
68	10 зн.	дѣти	дѣты
70	3 зн.	ярмалцѣ	ярмальцѣ
77	14 зв.	пидбуривали	пиддуривали
80	5 зв.	да не	да и не
82	7 зв.	панньи	паньи
83	8 зн.	ланцетомъ,	ланцептомъ,
85	17 зв.	розлучимсь	разлучимсь
86	16 зв.	Лазаря	Лазара
88	3 зн.	морскои	морской
89	6 зн.	Чосникъ	Часникъ
—	13 зн.	Прдъ	Пидъ
91	11 зн.	родичивъ	родычивъ
93	13 зв.	що и	що й
94	11 зв.	накрили	накрыли
96	5 і 7 зв.	часть	части
100. II	9 зв.	пѣсенки	пѣсеньки
101. I.	5 зв.	вышкаврки	вышкварки
—	15 зн.	оперившаяся	оперившаясь
103. I	5 зв.	вьюга	въюга
— I	14 зн.	очинить	очининить
105. I	13 зв.	лукошко	лукошка
—	15 зн.	простая	протая
—	12 зн.	кудрявый	кудравий

105. I. 5 зн., 106. I. 17 зв., 110. I. 11 зв. замість закінчення *аго* в оригіналї *ого*.

105. II.	7 зв.	сдѣлаться	здѣлаться
107. I	5 зв.	охапха	охапка
107. II	2 зв.	чепецъ	чепець
108. I	13 зв.	перегонятся	перегоняется
—	18 зв.	двадцять	двадцать
—	7 зн.	чѣмъ	чемъ
109. I	7 зв.	дома	дому
—	20 зв.	сапоговъ	сапогъ
110. I	5 зв.	разчухать	рощухать
—	12 зв.	веснушенный	веснушешный
—	17 зв.	масная	мясная
111. II	1 зн.	Хндрижный	Хандрижный
112. I. 8—9	зн.	гвоздики. Цвашкованый	звоздики. Цвяшкованый
113. I	15 зв.	слоняться	слоняться

Технічні недокладности.

Сторона	рядок	надруковано:	в оригіналї:
1, 25, 51	9 зв.	иждивеніемъ	иждивенїемъ
3	2 зв.	малороссійскаго	в оригіналї і без кропки
5, 27, 53	3 зв.	малорусскійскій	в оригіналї і з кропкою
5	14 зв.	Трои	трои
—	8 зн.	повны.	повны

6, 10, 16, 78, 83, 103 I, 104. I: означення сторін на маргінезї (3, 10, 19, 45, 52, 9, 10^2) посунути треба в долину на 1 рядок; на с. 96 (73) підняти на 1, на с. 109. I (18) підняги на 5, па с. 109, II (18^2) підняти на 12 рядків.

6	10 і 12 зн.	лапки в оригіналї стоять і при кінцї внизу (живеш?„)	
—	10 зн.	Юнона:	Юнона
7	4 зв.	чортамъ	чортамъ.
—	9 зв.	Еолъ,	Еолъ
—	14 зн.	дамъ,	дамъ;
—	10 зн.	обицянки-жъ	обицянкижъ
8	7 зв.	лиха,	лиха
—	6 зн.	метнулись	метнулись,
15	11 зн.	Єку	Ему

15. 2 зн., 17. 14 зв, 31. 10 зв., 37. 1 і 2 зв., 39. 6 і 7 зв., 55. 6 зв., 85. 3 зн треба: що бъ

18	14 зв.	Ажъ тамъ	Ажъ-тамъ
21	12 зв.	Ажъ-ось	Ажъ ось
—	1 зв.	Постій,	Постій
—	7 зн.	кишенѣ жъ	кишенѣжъ
22	7 зв	ракъ,	ракъ.
23	16 зв.	ногахъ.	ногахъ
—	14 зн.	тамъ,	тамъ
25	4 зв.	перелицїованная	перелицїованная.
30	9 зв.	Трояне,	Трояне
31	16 зв.	гиркими.	гиркими
33	12 зв.	выкликати.	выкликати
34	16 зв.	стали, щобъ	стали що бъ
36	5 зн.	хватило.	хватило
38	12 зн.	изъ пять	изъ-пять
44	5 зв.	навѣсна	навѣсна.
—	10 зн.	сорочки,	сорочки;
45	12 зв.	ворожить	ворожить.
47	16 зн.	турбуйся,	турбуйся.
49	3 зн.	нахлистався,	нахлистався
54	16 зв.	не знали	незнали
55	9 зн.	пидпоивши	пидпоивши,
56	9 зв.	Плутонъ	Плутонъ,
—	14 зн.	стояла	стояла,
57	1 зв.	простоволоса.	простоволоса
—	13 зн.	подивовався,	подивовався

15 —
411008
5 IV 76

Сторона	рядок	надруковано:	в ориґіналі:
58	17 зн.	святого;	святого,
59	16 зн.	сіому	сіому,
—	13 зн.	гирьку,	гирьку
60	1 зв.	пророчишъ	пророчишъ,
62	11 зв.	Яга тутъ,	Яга, тутъ
—	5 зн.	смеркало.	смеркало
—	1—3 зн.	боятись дѣватись	боятись, дѣватись,
65	15 зв.	пидперезався,	пидперезався
68	14 зв.	дошпетныхъ	дошпетныхъ,
69	10 зв.	корчились	корчились,
—	13 зн.	схопила,	схопила
70	5 зн.	мчався	мчався,
73	5 зв.	нездѣлалась	не здѣлалась
—	11—2 зн.	погребнувся, нимъ.	погребнувся нимъ,
74	13 зн.	убравсь.	убравсь
—	3 зн.	була.	була
77	8 зв.	пустилися	пустилися,
82	6—7 зв.	думали впруть,	думали, впруть.
83	8 зв.	погулять?	погулять.
84	7 зв.	проворный,	проворный
85	9 зв.	Нихто	Ни хто
87	4 зв.	затрусивсь,	затрусивсь.
—	12 зн.	Хто йде!	Хто йде?
88	6 зв.	Еней бѣдняжка	Еней, бѣдняжка,
90	8 зв.	грай,	грай
—	13 зн.	бѣды.	бѣды
90	13 зв. і 105. I. 5 зв	Боже	боже
91	4 зн.	станы,	станы;
92	6 зв.	Скажи жъ,	Скажи жъ
—	8 зн.	дожидавъ	дожидавъ.
93	4 зв.	здоровъ,	здоровъ
—	6 зн.	играли,	играли
95	3 зв.	цѣловати	цѣловати,
—	11 зн.	мартѣ	Мартѣ
95 після 14 і 21 ряд. зв положено лінії через цїлу сторону.			
—	12 зв.	Стр.	Стран.
—	13 і 14 зв.	числа мають по собі кропки і між собою павзи	
—	2 і 8 зн.	I-й Ш-й 6-й	I й Ш й. 6 й
97	1—5 зв.	в ориґіналї і з одною кропкою	
99. I	14 зн.	тара-бара.	тара-бара
99. II	12 зв.	Бикъ,	Бикъ
—	15 зв.	Bleyweiss	Bleyweisf
—	17 зв.	увядать	увядать.
99. II 16 зн.; 100. I, 2 зв., 8 зн.: замісь: слово треба: сл.; на с. 102. II, 7 зв. навпаки			
100. I	4 зв.	слово	слово,
100. II	6 зв	веремія	веремія
—	1 зн.	туфли;	туфли,
102. I	4 зв.	неучтивое	не учтивое
104. II	11 зн.	Коць	Коць,
105. I	6 і 7 зв.	Кубокъ, льну,	Кубокъ льну
—	9 зн.	Лагодить	Лагодить,
105. II	6 зн.	Макогонъ,	Макогонъ
106. I	13 зв.	Мижъ,	Мижъ
—	16—7 зн.	быть. мигать	быть мигать
107. I	17 зв.	слово	слово,
109. II	9—10 зн.	Rath радости	Rath. радости.
110. I	10 зв.	Rinne, жолобъ	Rinne жолобъ
110. I	14 зн.	Свинка;	Свинка
111. II	7 зн.	Ѳеодосій.	Феодосій.

Antykw. DK
Kraków, 26.2.77,
-15. w.
BIBLIOTEKA NARODOWA BN

BN
BIBLIOTEKA NARODOWA
894643

Biblioteka Narodowa
Warszawa
30001018175491